

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŪ KATEDRA

**ELEKTRONISKIE PĒRĒDĀJUMI
CIVILPROCES**

BAKALĀURA DARBS

Autors: **Zane Priede**
Studenta apliecības Nr.: zp13013
Darba vadītājs: doc. Daina Ose

RĪGA 2017

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbs ir par elektroniskajiem pierdžumiem civilprocesā.

Darba mērķis ir aplūkot elektronisko pierdžumu lomu civilprocesā un noskaidrot, cik nozīmīgi tie ir lietu izspriešanai, kā arī apzināt civilprocesā līdz galam nenoregulētās nianšes par elektronisko pierdžumu pieņemšanu un attiecināmību un sniegt priekšlikumus normatīvo regulējuma pilnveidošanai.

Darba uzdevumi ir izpētīt Latvijas elektronisko pierdžumu normatīvo regulējumu un veikt salīdzinājumu ar Igaunijas, Lietuvas un Krievijas pielietoto praksi, izteikt priekšlikumus par elektronisko pierdžumu regulējuma iekāršanu Latvijas Civilprocesa likumā, analizēt tiesu praksi par elektronisko pierdžumu pielietošanu civilprocesā, analizēt elektronisko pierdžumu pieņemšanu un attiecināmību, kā arī to novērtēšanu.

Darba pamatā ir Civilprocesa likums, Elektronisko dokumentu likums, kā arī Dokumentu juridiskā spēka likums.

Darbā tiek analizēta tiesu prakse par tādā elektronisko pierdžumu, kā elektroniskā dokumenta, audio, video ierakstu un fotogrāfijas izmantošanu civilprocesā.

Atslēgvārdi: elektroniskie pierdžumi, pierdžomas līdzekļi, rakstveida pierdžumi, elektroniskais dokuments, audio un video ieraksti, fotogrāfijas, pierdžumu pieņemšana, attiecināmība un novērtēšana.

ANNOTATION

Bachelor work is about electronic evidence in civil process.

Work object is to view the role of electronic evidence in civil process, find out importance of using it in court and identify the excluded tints of usage of electronic evidence in Law of Civil process in Latvia and make proposals of it.

Bachelor work tasks are to explore the regulatory framework of electronic evidence in Latvia and comparison it with Estonias, Lithuanias and Russias practise, to make proposals for the regulation of electronic evidence in Law of Civil process, analyse courts practise of the usage of electronic evidence in civil process and the admissibility, eligibility and assesment of electronic evidence.

Work is based on Law of Civil process, Law of Electronic documents and Law of the Documents legal force.

Bachelor work consists of analyzing cases of electronic documents, audio, video recordings, photographs usage in civil proceedings.

Keywords: electronic evidence, means of proof, electronic documents, audio and video recordings, photography, admissibility, eligibility and assesment of electronic evidence.

SATURS

Ievads.....	5
1. Pier d jumu j dzien s un b t ba	7
2. Elektronisk pier d juma b t ba un veidi	11
2.1. Elektroniskais dokuments, t patn bas.....	14
2.2. Audio, video ieraksts k rakstveida pier d jums.....	22
2.3. Fotogr fijas pie aujam ba un attiecin m ba.....	25
3. Elektronisko pier d jumu nov rt šanas patn bas.....	30
Kopsavilkums.....	36
Izmantot s literat ras un juridisko aktu saraksts.....	39

IEVADS

Mūsdienās vairojama straujā zinātnes un tehnoloģiju attīstība. Daudzas zinātnes nozares, tajā skaitā tiesību zinātnes, vairs nav iedomājamas bez tehnoloģiju pielietošanas.

Kā viens no svarīgākajiem lietās izspriešanas etapiem civilprocesā ir pierādšana. Šīs apgalvojums pamatojams ar to, ka ar pierādšanu lietās daļēnīki var panākt sev labvēlīgus lietās iznākumus. Persona vēlas tiesā, lai panāktu sev vēlamu civiltiesisko attiecību noregulējumu un tieši civilprocesā, vairāk nekā citos procesos, labvēlīgus tiesas spriedumus atkarīgs pārsvarā no pašas personas, cik aktīvi tā iesaistās procesā - iesniedz pierādījumus. Tieši šī iemesla dēļ Latvijas Civilprocesa likums (turpmāk - CPL) nevarētu iztikt bez salīdzinoši jauna pierādījumu veida - elektroniskajiem pierādījumiem.

Darba autore izvēlējās šo tēmu, jo elektroniskie pierādījumi CPL ir viena no mazāk regulētajām jomām. Ēmot vērtīgu pieaugošu tiesu praksi lietās, kurās elektroniskie pierādījumi tiek iesniegti, ir lietderīgi pētīt tieši šo tēmu.

Darbā tiek sniegta elektronisko pierādījumu definīcija, kā arī analizēti atsevišķi elektronisko pierādījumu veidi - elektroniskais dokuments, audio, video ieraksti un fotogrāfijas. Autore darbā iekļauj tieši šos pierādījumu veidus, jo tie praksē sastopami visbiežāk.

Darba mērķis ir aplūkot elektronisko pierādījumu lomu civilprocesā un noskaidrot, cik nozīmīgi tie ir lietu izspriešanā, kā arī apzināt civilprocesā līdz galam nenoregulētās nianšes par elektronisko pierādījumu pieejamību un attiecināmību un sniegt priekšlikumus normatīvā regulējuma pilnveidošanai.

Darba uzdevumi:

- 1) izpētīt Latvijas elektronisko pierādījumu normatīvo regulējumu un veikt tās salīdzinājumu ar Igaunijas, Lietuvas un Krievijas pielietoto praksi;
- 2) izteikt priekšlikumus par elektronisko pierādījumu regulējuma iekāršanu CPL;
- 3) analizēt tiesu praksi par elektronisko pierādījumu pielietošanu civilprocesā;
- 4) analizēt elektronisko pierādījumu pieejamību un attiecināmību, kā arī to novērtēt.

Elektronisko pierādījumu vispārīgu izmantošanu civilprocesā regulē tikai dažas CPL normas. Raugoties uz elektronisko pierādījumu daudzveidību, normatīvais regulējums ir neatbilstošs. Atsevišķs regulējums paredzēts tikai tādām elektroniskajām pierādījumiem, kā elektroniskais dokuments, pārējās elektronisko pierādījumu veidi tikai netieši uzskaitīti CPL.

Elektroniskajos pierdžumos iekaut informācija kalpo kā nozīmīgs pierdžušanas līdzeklis civilprocesā, tāpēc darbs tiks pievērsta uzmanībai elektronisko pierdžumu novirtošanai.

Darbs ir sniegts elektronisko pierdžumu Latvijas civilprocesā salīdzinājums ar citu valstu civilprocesu regulējumu, proti, Lietuvas, Igaunijas un Krievijas.

Lai sasniegtu darbam izvirzīto mērķi un uzdevumus, ir izmantotas aprakstošā, salīdzinošā, indukcijas un dedukcijas metodes.

Darbatma ir izklāstīta, izmantojot zinātnisko literatūru, normatīvos aktus un tiesu prakses materiālus. Darba pamatā ir CPL, Elektronisko dokumentu likums, kā arī Dokumentu juridiskā spēka likums.

Darbs sastāv no trīs nodaļām un trīs apakšnodaļām. Pirmajā nodaļā tiks sniegts vispārīgais pierdžumu jēdziena skaidrojums, atklājot to būtību. Otrajā nodaļā tiks runāts konkrēti par elektroniskajiem pierdžumiem, to būtību. Otrajā nodaļā tiks nodalīta trīs apakšnodaļās, proti, tiks izdalīti trīs elektronisko pierdžumu veidi, atklājot to patnības. Trešajā nodaļā ietvers elektronisko pierdžumu novirtošanas patnības aprakstu.

1. PIER D JUMU J DZIENS UN B T BA

Civilproces , tieši t pat k krimin lproces vai administrat vaj proces , liela noz me ir pier d jumiem. Ar to pal dz bu persona var pier d t k du apst k u esam bu vai neesam bu, k ar pier d t savu tiesisko attiec bu aizsk rumu un pan k to aizsardz bu. Var tu teikt, ka pier d šana civilproces ir viens no vissvar g kajiem posmiem lietas izties šan . Ar pier d jumu pal dz bu tiesa non k pie taisn ga civiltiesisko attiec bu noregul juma. Pašsaprotami ir tas, ka tiesa nevar balst t spriedumu tikai uz to, ko k da persona ir apgalvojusi, tiesai ir j v rt ar pier d jumi, lai t l k var tu noskaidrot, vai tas, ko persona apgalvo, ir paties ba. Var tu teikt, ka pier d jumi ir l dzek i, ar kuru pal dz bu tiek noskaidrota personas apgalvojumu ticam ba.

Ja personai ir aizskartas t s civiltiesisk s intereses, tai ir ties bas v rsties ar pieteikumu ties , lai t s aizsarg tu. Lai ties pamatotu savus apgalvojumus un iebildumus, lietas dal bnieki tiesai iesniedz pier d jumus. Ta u, ne viss, kas tiek iesniegts, tiek atz ts par pier d jumiem. Pier d jumu statusu nosaka tiesa, izv rt jot visus iesniegtos pier d šanas l dzek us.

Lai izprastu elektronisko pier d jumu izmantošanu civilproces , vispirms svar gi noskaidrot pier d jumu j dzienu un b t bu.

CPL 92. pants nosaka, ka pier d jumi ir zi as par faktiem, uz kuru pamata tiesa nosaka t du faktu esam bu vai neesam bu, kuriem ir noz me lietas izspriešan .

Par faktiem atz stama patiesa, re las darb bas rezult t ieg ta atzi a, kas kalpo par zin tniskas teorijas pamatu.¹

T tad par pier d jumiem nav atz stami fakti, bet gan zi as par faktiem. Ja pier d jumi b tu fakti, tad zustu pier d šanas k procesa noz me, jo fakts ir notikums, kas jau ir noticis un par to pus m vairs nav str da, tas vairs nav j pier da.

Pier d jumu j dziena defin cijas ties bu doktr n s ir oti atš ir gas, nereti pier d jumi tiek jaukti ar pier d šanas l dzek iem.

V. Bukovskis raksta, ka pier d jumi ir tie pa mieni un l dzek i, ko pr vnieki izmanto tiesas p rliecin šanai.²

P c autores dom m, šaj gad jum j dzieni „l dzek i ” un „pa mieni” saprotami oti plaši, tie var tu b t jebk di pa mieni, ar kuru pal dz bu puses p rliecina tiesu, piem ram, gan l gumi, gan zi as, ko satur l gumi, ta u CPL noteikts, ka tiesa pie auj tikai likum

¹ Soci l darba terminolo ijas v rdn ca.- R ga, SDSPA "Att st ba", 2000, 58. lpp. Pieejams: <http://www.social.lv/portal/component/glossary/?id=69> [apl kots 2017. gada 22. mart].

² Bukovskis V., Civilprocesa m c bu gr mata. R ga, 1933, 333. lpp.

noteiktos pierdšanas līdzekļus. Tādējādi tiek jaukti jēdzieni „pierdumi” un „pierdšanas līdzekļi.”

Ziņaskopā informācija par faktiem parasti objektīvā formā atrodama dokumentos, citādi – ar pierādījumiem, kas satur ziņas par faktiem. Šādas ziņas civilprocesā sauc par pierādījumiem. Savukārt ziņas (informāciju) saturošais avots saucams par pierdšanas līdzekli.³

Ar A. L. cis raksta, ka puses tiesai nevar iesniegt pašus faktus, bet tikai objektus, kas satur noteiktu informāciju par faktiem.⁴ Jēdzienu „objekts” A. L. cis lietojis kā sinonīmu pierdšanas līdzekļiem un ar to saprotams jebkura ziņotāja avots, kas satur ziņas par faktiem, piemēram, liecinieku liecības un lietiskie pierādījumi. Savukārt pierādījumi ir ziņas par faktiem, piemēram, pierādījums ir nevis pati liecinieka liecība, bet ziņas, ko liecība satur.

No rakstā izriet, ka, ja puses tiesai iesniegtu faktus, tiem nebūtu pierādījuma statusa, fakti ir kas tāds, kas vairs nav jāpierda.

Svarīgi ielikties arī citos Latvijas normatīvajos aktos, lai saprastu pierādījuma jēdziena atšķirības valstī.

Administratīvā procesa likuma 149. pants nosaka, ka pierādījumi administratīvajā lietā ir ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti administratīvā procesa dalībnieku prasījumi un iebildumi, kā arī ziņas par citiem faktiem, kuriem ir nozīmīga loma izspiešanā.

Kriminālprocesa likuma 127. panta 1. daļa nosaka, ka pierādījumi kriminālprocesā ir jebkuras likumā paredzētās kārtības ietvaros noteiktā procesa formā nostiprinātas ziņas par faktiem, kurus kriminālprocesa iedaļības personas savas kompetences ietvaros izmanto pierdšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamības vai neesamības pamatošanai.

No rakstā izriet, ka ne Administratīvā procesa likuma, ne Kriminālprocesa likuma pierādījumu definījums būtiski neatšķiras no CPL ietvertā. Tomēr, ne Administratīvā procesa likumā, ne CPL likumā nav atrodamas atsevišķas normas, kas ietvertu elektronisko pierādījumu definīciju, tāpēc Kriminālprocesa likums šādu definīciju ietver.

Jāatzīmē, ka pierādījuma definīcijai ir vairākas teorētiskas nozīmīgas un daudzu valstu civilprocesa likumos nav ietvertas pierādījuma leģidatīvās definīcijas, atstājot šādu pierādījuma izpratnes veidošanu tiesību zinātniekiem.⁵

Kaimiņvalsts Igaunijas normatīvajos aktos ir ietverta pierādījumu definīcija un, proti, Igaunijas Civilprocesa likuma 229. panta 1. daļā noteikts, ka pierādījumi civillietā ir

³ Autoru kolektīvs vs. Prof. K. Torga zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 324.lpp.

⁴ L. cis A., Prasības tiesvedībā un pierādījumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003., 63.lpp.

⁵ Ose D. Pierādījumi un pierdšana civilprocesā. Promocijas darbs. Latvijas Universitāte. Rīga, 2013, 80.lpp.

iebūka informācija, kas ir šaj likum paredz taj procesu laj form un uz kuras pamata tiesa, iev rojot likum noteikto proced ūru, konstat faktu esam bu vai neesam bu, kas ir pušu pras jumu un iebildumu pamat un citu faktu, kas attiecas tikai uz lietas izskat šanu.

Savuk rt Igaunijas Civilprocesa likuma 229. panta 2.da sniegts uzskait jums, kas var b t par pier d jumu, proti, liecinieku liec bas, rakstisk s liec bas, rakstveida pier d jumi, lietiskie pier d jumi, ekspertu atzinumi. Tiesa var ar atz t citus pier d šanas l dzek us, kas ir pietiekami, lai pier d tu k du faktu.

J secina, ka Igaunijas Civilprocesa likuma norm s iek autais pier d jumu defin jums neizš ir pier d jumus no pier d šanas l dzek iem, turpretim, Latvijas Civilprocesa likum pier d šanas l dzek u uzskait jumam velt ta 17. noda a.

Pier d jumi Lietuvas likumos, gan Civilprocesa likum , gan Krimin lprocesa likum ir defin ti k jebkuri faktiski dati, kas satur inform ciju saist b ar lietas apst k iem.⁶

T tad ar kaimi valsts Lietuva nav sav normat vaj regul jum ietv rusi k du atseviš u normu, kas skaidri noteiktu, kas nevar tu tikt atz ts par pier d jumiem civilproces , bet t pat k Latvijas un Igaunijas gad jum uzskait jusi pier d šanas l dzek us, ar kuru pal dz bu ties tiek iesniegtas zi as, kas satur lietai noder gu inform ciju.

Autore nepiekr t viedoklim, ka pier d jumu un pier d šanas l dzek u defin juma noš iršanai nav b tiskas lomas. Neskatoties uz to, ka pier d jumi ties tiek iesniegti ar pier d šanas l dzek u starpniec bu, svar gi noš irt šos j dzienus, lai puse par pašsaprotamu neuzskat tu to, ka, iesniedzot k du no CPL uzskait tajiem pier d šanas l dzek iem, tiesa to autom tiski atz s par t du, kas satur pier d jumu. Pusei, iesniedzot pier d jumus, b tu j saprot, kas ir pier d jums un vai zi as, ko puse gras s iesniegt ties , ir atz stamas par pier d jumiem. Lai puse var tu b t droša, ka iesniegt s zi as tiesa atz s par pier d jumiem, b tu j piev rš uzman ba tam, vai:

- 1) zi as attiecas uz konkr to lietu;
- 2) ar t m pamatojas pušu pras jumi vai iebildumi;
- 3) zi as ir patiesas, nav viltotas, apzin ti izmain tas, lai pan ktu sev izdev gu lietas izn kumu;
- 4) zi as iesniegtas ar k du no CPL 17. noda uzskait tajiem pier d šanas l dzek iem;
- 5) zi u iesniegšanas forma atbilst likum noteiktajai.

Apkopojot zin tnieku viedok us par pier d jumu izpratni, secin ms, ka pier d jumi ir inform cija, ko puses iesniedz tiesai, lai pier d tu savu apgalvojumu patiesumu.

⁶ Stephem M., Internacional electronic evidence. London: British Institute of Internacional and Comparative Law, 2008., p. 521.

2. ELEKTRONISKĀ PIERĒDZĪMĀJUMA VEIDI

Mūsdienās vairojama strauja tehnoloģiju attīstība, līdz ar to arī civilprocess piedzīvo samērā jaunu pieredzības institūta attīstību - elektroniskos pieredzījumus.

CPL neparedz atsevišķu likuma normu, kurā tiktu ietverta elektronisko pieredzījumu definīcija, tāpēc elektroniskie pieredzījumi tiek pieskaitīti pie rakstveida pieredzījumiem. CPL 110. pantā noteikts, ka rakstveida pieredzījumi ir ziņas par faktiem, kuriem ir nozīmēliet, un šīs ziņas ar burtu, ciparu un citu rakstisku zīmju vai tehnisku līdzekļu palīdzību ierakstītas dokumentos, citos rakstos, kā arī attiecīgās ierakstu sistēmās (audio, video magnetofonu lentēs, datoru disketēs u.c.).

CPL 110. pantā ietvertie ierakstu sistēmu piemēri - video magnetofonu lentes, datoru disketes ir diezgan novecojuši un mūsdienās vairs netiek plaši pielietoti, tāpēc tos vajadzētu aizstāt vai papildināt ar tādām ierakstu sistēmām līdzekļiem, kā mobilais telefons, USB zibatmiņa u.c. Tādējādi, normas piemērotībai būtu labāk saprotams, ko likumdevējs ir domājis ar rakstveida pieredzījumiem, kas iekļauti kā ierakstu sistēmas.

Savukārt Kriminālprocesa likumā paredzēta atsevišķa norma, kas definē elektroniskos pieredzījumus, proti, 136. pantā noteikts, ka par pieredzījumu kriminālprocesā var būt ziņas par faktiem elektroniskās informācijas formā, kas apstrādāta, uzglabāta vai pārraidīta ar automatizētas datu apstrādes ierīcēm vai sistēmām.

Tāpēc autores domā, ar CPL likumā būtu nepieciešams iekļaut normu, kas saturtu elektroniskā pieredzījuma definīciju, tādējādi, liekot saprast, kas var saturēt elektronisku informāciju un vai to var atzīt kā pieredzījumu. Norma var būt identiska Kriminālprocesa likumā ietvertajai.

Elektroniskie pieredzījumi ir dati, kas ir izveidoti, uzglabāti vai nosūtīti jebkādi elektroniskā ierīcē, datorā, datorsistēmā vai pārraidīti ar saziņas sistēmu un, kas attiecas uz lietas izskatīšanas procesu.

Rakstveida pieredzījumu saturs var būt izteikts ar burtiem, skaitļiem, šifru, raskrievu, scenogrāfiskajiem un citiem zīmēm uz jebkura materiāla - papīra, auduma, metāla, koka, daudziem citiem izstrādājumiem. Parasti rakstveida pieredzījumi ir rakstiska teksta veidā uz papīra. Tāpēc likums par rakstveida pieredzījumiem sauc visus tos aktus, dokumentus, darījumus vai personiska rakstura vēstules, kas satur ziņas par apstākļiem, kuriem ir nozīmēliet.⁷

⁷ Liede A. Kriminālprocess un tiesu pieredzījumi. Rīga: Zvaigzne, 1970, 388.lpp.

Jāsecina, ka ar agrāk rakstveida pierādījumu izpratne tiesību doktrīnā bijusi diezgan plaša. Tā nav aprobežojusies tikai ar to, ka ziņas par faktiem var būt atspoguļotas tikai papīra formā, bet ar uzjebkura cita materiāla.

Jāteic, ka Krievija spāruši krietnu soli uz priekšu un Civilprocesa kodeksā iekļūvisi atsevišķas normas, nošrot elektroniskos pierādījumus no rakstveida un lietiskajiem pierādījumiem.

Saskaā ar Civilprocesa kodeksu, audio, video ieraksti uzskatāmi par nošrotamiem no citu veidu pierādījumiem (rakstiskiem un lietiskiem) pierādījumiem (55. pants). Tiem ir savs reglaments, kas nosaka pierādījumu priekšnosacījumu, informācija ir ierakstūrbaudi (77. pants), glabāšanu un atdošanu (78. pants).⁸

Ar Lietuvā nav atsevišķas elektronisko pierādījumu definīcijas.

Elektroniskais pierādījums ir vispārīgā jēdzienā, kas apzīmēdivu veidu pierādījumus: pierādījumi, kas iegūti no kameras, audio ieraksttā un tamlīdzīgi, un pierādījumi, kas iegūti no digitālās ierces- datora vai datoram līdzīgās ierces. Civilprocesā par pierādījumiem tiek atzīti tikai dokumenti, kurus puses parakstūjšas un kuri atbilst citā likumā noteiktajām prasībām, kas atbilst rakstiskajiem pierādījumiem. Jāatzīmā, ka nav panākta vienošanās starp juridiskās doktrīnas autoriem Lietuvā, kas prasības būtājpiemērošādu dokumentu parakstšanai.⁹

Nedz Latvijas civilprocessā, nedz Lietuvas neparedz atsevišķas normas, kurās iekāuti elektronisko dokumentu skaidrojumi, tāū jāsecina, ka tas neierobežo to plašo pielietojumu praksē. Tieši tā dāšis institūts nevar būt palikt nenoregulāts.

Novērtējot CPL ietvertoregulājumu, jāsecina, ka tas, ka elektroniskie pierādījumi tiek pieskaitīti pie rakstveida pierādījumiem, rada nelielu neizpratni. Var būt domāts, ka fotogrāfija ir lietiskais pierādījums, tāū t nebūt nav. Tāpēc ir svarīgā izprast šore pierādījumu veidu atširbas.

Lietiskie pierādījumi atširas no rakstveida pierādījumiem ne tikai ar savām pašām, vai pašū esamību. Faktū konstatāšanā nozīmīgā ir ar šolietu rājais izskats, forma, atrašanās vieta. Būtiski ir ar noteikt šolietu organisko vai neorganisko izcelsmi.¹⁰ Šeit saskatāmā līdzības. Ar rakstiskajiem pierādījumiem ir svarīgāto forma, kā dādokuments ir ietverts, un ne mazāk svarīgā ir ar to izcelsme. Tiesāvērtējot šos kritērijus, nosaka, vai pierādījumi lietiskā ir attiecināmi un pieaujāmi.

⁸ . . . : " ", 2004. .243.

⁹ Stephem M., *Internacional electronic evidence*. London: British Institute of Internacional and Comparative Law, 2008., p. 527.

¹⁰ Autoru kolekt vs. Prof. K. Torgāna zinātniskā redakcijā. *Civilprocesa likuma komentāri*. I daļa. Rīgā: Tiesu namu aģentūra, 2016, 382.lpp.

B tisk k paz me, p c kuras noš ir rakstveida pier d jumus no lietiskajiem pier d jumiem, ir t , ka rakstveida pier d jumi jeb zi as par faktiem ietilpst k d priekšmet , piem ram, liet svar ga inform cija, kas salas ma l gum , bet lietiskie pier d jumi ir pats priekšmets jeb ermeniska lieta.

Rakstveida pier d jumi ir priekšmeti, uz kuriem ar z m m izteiktas domas, kas satur zi as par faktiem, kam ir noz me civillietas izspriešan . Tieši ar savu j dzienisko saturu rakstveida pier d jumi atš iras no formas zi l dz gajiem lietiskajiem pier d jumiem, kas k priekšmeti ar sav m materi laj m paš b m satur lietai noz m gu inform ciju.¹¹

Izprotot elektronisko pier d jumu b t bu, ir svar gi zin t ar elektronisko pier d jumu veidus.

P tot Latvijas tiesu praksi, j secina, ka biež k praks tiek lietoti t di elektroniskie pier d jumi, k fotogr fijas, ret k videoieraksti un audioieraksti. Autore sniegs nelielu ieskatu div s tiesu prakses liet s, kur k pier d jumi iesniegtas fotogr fijas un videoieraksti, lai saprastu elektronisko pier d jumu noz mi pier d šanas proces .

Liet C15219316 pras t js AAS "Gjensidige Baltic" l dza piedz t zaud jumu atl dz bu no atbild t ja par ce u satiksmes negad jumu, kur atbild t js saloc jis barjeru. Jelgavas tiesa par pier d jumiem liet ir atzinusi fotogr fijas, kur s redzama saliekta barjera.

Nov rt jot fotogr fijas kopsakar ar citiem tiesai iesniegtajiem pier d jumiem, tiesa atzina, ka apstiprin jusies prettiesisk r c ba, nodar to zaud jumu apm rs, c loniskais sakars starp prettiesisko r c bu un nodar tajiem zaud jumiem.¹²

No min t s lietas secin ms, ka, ja ties tiek iesniegti k di elektroniskie pier d jumi, tie tiek v rt ti kopsakar ar citiem pier d jumiem. Tiesa nebalst s tikai uz šaj gad jum iesniegtaj m fotogr fij m, lai pier d tu liet svar gus faktus. J saka, ka t ds spriedums, kas tiku balst ts tikai uz iesniegtaj m fotogr fij m var tu rad t šaubas par t tiesiskumu.

Liet C31351515 pras t js AS "R gas namu apsaimniekot js" tiesai l dza piedz t no atbild t ja maksu par dz vojam s m jas uztur šanu un apsaimniekošanu, un sniegtajiem pakalpojumiem.

R gas pils tas Zemgales priekšpils tas tiesa, iepazinusies ar fotogr fij m, kuras uz mis atbild t js, ar fotogr fij m, kas ietvertas pašuma nov rt juma dokumentos un lietas materi los esošo videoierakstu, atzina par pier d tiem atbild t ja iebildumus. No video ieraksta ir oti skaidri redzams, ka ilgstoš period nav bijusi k p u telpas mitr uzkopšana.¹³

¹¹ Bri is I., Rozenbergs J., Padomju civilprocesu l s ties bas. R ga: Zvaigzne, 1978, 146.lpp.

¹² Jelgavas tiesas spriedums liet : C15219316. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [apl kots 2017. gada 11. apr l]

¹³ R gas pils tas Zemgales priekšpils tas tiesas spriedums liet : C3351515. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [apl kots 2017. gada 11. apr l]

No min taj m liet m secin ms, ka fotogr fijas un videoierakstus tiesas atz st par pie aujamiem. Šeit var tu rasties jaut jums par to, k fotogr fija var tu pier d t faktu, ka, piem ram, pirm s min t s lietas gad jum , barjeru ir saliecis tieši atbild t js un vai fotogr fija atspogu o tieši min to gad jumu. Var tu b t, ka fotogr fij uz emta pavisam cita barjera. Ta u šaj situ cij tiesa fotogr fijas v rt jusi kopsakar ar citiem liet iesniegtajiem pier d jumiem, kas apliecina atbild t ja vainu ce u satiksmes negad jum .

Ir oti lielas probl mas ar elektronisko pier d jumu iesniegšanu un izskat šanu ties . Da ji d ties bu aktu tr kuma, da ji t p c, ka nav pietiekošas tiesu prakses, kur elektroniskie pier d jumi b tu atz ti. Tiesas bieži vien neatz st elektroniskos pier d jumus, bieži l dz papildu pier d jumu iesniegšanu. Tas noz m , ka pat tad, ja elektroniskais dokuments tiks iesniegts ties , tas nesniegs nek das garantijas, ka tas tiks izmantots par pier d jumu.¹⁴

Ne tikai Latvijas, bet ar Igaunijas, Lietuvas un Krievijas tiesu praks k pier d jumi bezjau iepriekš min tajiem liet tiek iesniegti ar elektroniskie dokumenti un audioieraksti. Šie pier d jumu veidi tiks apskat ti darba turpin jum .

P c autores dom m, CPL 17. noda b tu j iek auj atseviš as normas, nodalot elektroniskos pier d jumus k atseviš u pier d šanas l dzekli. Tiesai b tu viegl k vad ties p c noteiktiem krit rjiem, lai elektroniskaj pier d jum ietilpstoš s zi as atz tu par pier d jumiem. Ar lietas dal bniekiem tas autu saprast, ko var iesniegt ties k pier d jumu, ja zi as, ko tie v las iesniegt, ir elektronisk form .

2.1. ELEKTRONISK DOKUMENTA PATN BAS

Viens no elektronisko pier d jumu veidiem ir elektroniskais dokuments, kas t pat k citi elektroniskie pier d jumi, ir pieskait ms pie rakstveida pier d jumiem. M sdiens personas dokumentus, kurus iesniedza iest d s pap ra form t , var iesniegt elektronisk veid , izmantojot elektronisko parakstu un p rs tot dokumentu ar elektronisk pasta pal dz bu vajadz gajai iest dei. J teic š da veida jaunin jums ir ar daudziem pozit viem aspektiem, proti, personai nav j dodas uz konkr to iest di, lai dokumentu iesniegtu, nav nepieciešams to sagatavot pap ra form t , nav j iev ro iest des darba laiks.

Elektronisko dokumentu likuma (turpm k- EDL) 1. panta 3.da noteikts, ka elektroniskais dokuments ir jebkuri elektroniski rad ti, uzglab ti, nos t ti vai sa emti dati, kas

¹⁴ Stephem M., *Internacional electronic evidence*. London: British Institute of Internacional and Comparative Law, 2008, p. 763.

nodrošina iespēju tos izmantot kā darbu veikšanai, tiesību stenošanai un aizsardzībai. Citiem vārdiem sakot, elektroniskais dokuments ir jebkuri elektroniski radīti, uzglabāti, nosūtīti vai saņemti dati, kas nodrošina iespēju tos izmantot kā pierādījumus tiesību aizsardzībai.

EDL 3. panta 1. daļā noteikts, ka prasības dokumenta rakstveida formas attiecībā uz elektronisko dokumentu ir izpildītas, ja elektroniskajam dokumentam ir elektroniskais paraksts, un elektroniskais dokuments atbilst citām normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. No tā izriet, ka lai elektronisko dokumentu varētu iesniegt kā rakstveida pierādījumu civilprocesā, tam jāatbilst Civilprocesa likuma 111. panta 2. daļai, kur noteikts, ka rakstveida pierādījumi iesniedzami oriģināli vai noteiktā kārtībā apliecinātā noraksta, kopijas vai izdrukta veidā.

Elektroniskā dokumenta oriģināls juridiskā spēkā ir tikai elektroniskā veidā. Neapliecinātā elektroniskā dokumenta izdrukai ir tikai informatīvs raksturs: izdrukājot elektroniskā dokumenta saturu no EDOC formāta pakotnes, izdrukā netiek attēlotas informācija par elektronisko parakstu, tādā informācija par to ir jāpievieno atsevišķi; Paraksta PDF formāta elektroniskā dokumenta ietverts paraksta atveidojums (attēls) papra izdrukā neapliecinātā juridiskā spēkā. Lai elektroniskā dokumenta papra izdrukai piešķirtu juridiskā spēkā kopijai, to jāapliecinā kā dokumenta atvasinājumu atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 916. Noteikumu Nr. 916 54. punkts nosaka: Dokumenta kopiju izstrādā, nokopējot vai citā tehniskā veidā iegūto oriģināla faksimilattēlu ar visām oriģināla dokumenta grafiskajām un citām īpašībām. Izstrādājot elektroniskā dokumenta kopiju papra formā, tos dokumenta rekvizītus, kuri papra formā nav redzami, atveido dokumenta kopijā uzreiz aiz apliecinātā dokumenta p d j rekvizīta virs apliecinājuma uzraksta.¹⁵

Ta u, iel kojoties EDL 1. panta 4. punktā, saskaņā ar pretrunām. Tajā noteikts, ka elektroniskais paraksts ir tiesisks pierādījums, un elektroniskā dokumenta kā pierādījuma iesniegšana kompetentām iestādēm nav ierobežojama, pamatojoties tikai uz to, ka:

- 1) dokuments ir elektroniskā formā;
- 2) tam nav droša elektroniskā paraksta.

Tādā secinājumā, ka likums pieļauj elektroniskā dokumenta kā elektroniskā pierādījuma izmantošanu, neatkarīgi no tā, vai tam ir vai nav drošs elektroniskais paraksts, un nepieļauj gadījumus, kad elektronisko dokumentu tiesā varētu atteikties pieņemt tikai tā dēļ, ka tam ir elektroniskā forma. No vienas puses, likums saka, ka drošs elektroniskais paraksts nodrošina

¹⁵ VARAM Elektroniskā spēka departaments. Elektronisko dokumentu noformēšanas un aprītes vadlīnijas. Pieejams: <http://varam.gov.lv/lat/publ/met/?doc=13575> [aplūkots 2017. gada 13. aprīlī]

dokumentam juridisko spēku, no otras, ka droša elektroniskā paraksta neesamība nevar būt par pamatu, lai nepieņemtu šo dokumentu kā pierādījumu. Šeit rodas situācija, ka tiesā kā pierādījumu var tu pieņemt elektronisko dokumentu, kam nav juridiskā spēka.

Pēc autores domām, šādas pretrunas nebūtu jāaujamas un būtu CPL aizstājamas ar normu, kur skaidri noteikts, ka: „Elektroniskais dokuments iesniedzams kā pierādījums noteiktā kārtībā apliecinātā noraksta, kopijas vai izraksta veidā.” Šāda likuma norma novērstu gadījumus, kad tiesītnieki iesniegti elektroniskie dokumenti, kam nav juridiskā spēka.

Jāsaka, ka arī kaimiņvalsts Lietuva saskaras ar līdzīgu problēmu. Saskaņā ar Lietuvas Civilprocesa kodeksa 114. pantu, ir problemātiski noteikt, vai, piemēram, e-pasta vācīte vai tās izdruka ir oriģināls. Tas ko mēs redzam datora ekrānā, tas ir oriģināls. No tradicionālā viedokļa, lai dokumentu atzītu par oriģinālu, tam jābūt parakstam, ar zīmogu, jāatbilst noteiktam stilam.¹⁶

Lai saprastu minētā likuma normu saturu, svarīgi noskaidrot, ar ko atširas drošs elektroniskais paraksts no elektroniskā paraksta. EDL 1. panta 2.punktā noteikts, ka drošs elektroniskais paraksts ir elektroniskais paraksts, kas atbilst vismaz šādām prasībām:

- a) tas ir piesaistīts vienīgi paraksttājam,
- b) tas nodrošina paraksttāja personas identifikāciju,
- c) tas ir radīts ar drošiem elektroniskā paraksta radīšanas līdzekļiem, kurus var kontrolēt tikai paraksttājs,
- d) tas ir saistīts ar parakstoto elektronisko dokumentu, lai vēlāk izmaiņas šajā dokumentā būtu pamanāmas,
- e) tas ir apliecināts ar kvalificētu sertifikātu.

Savukārt 4.punktā noteikts, ka elektroniskais paraksts ir elektroniski dati, kas pievienoti elektroniskajam dokumentam vai loģiski saistīti ar šo dokumentu, nodrošina elektroniskā dokumenta autentiskumu un apstiprina paraksttāja identitāti.

No dotajām definīcijām izriet galvenais atšķirības, kā drošu elektronisko parakstu atšķirt no elektroniskā paraksta. Abās definīcijās teikts, ka paraksts apliecina paraksttāja identitāti un nodrošina dokumenta autentiskumu, tāpēc drošs elektroniskais paraksts ir apliecināts ar kvalificētu sertifikātu, kas nozīmē, ka ir vēl trešā puse, kas garantē, ka attiecīgā dokumenta paraksts jūsi konkrētā persona.

Savukārt elektroniskais paraksts ir cilvēka individuāls paraksts elektroniskajā vidē, kuram ir juridisks spēks. Ar to cilvēks paraksta elektroniskus dokumentus, neizdrukājot tos,

¹⁶ Šimbelyte S., Nemeikšis G. The usage problems of electronic document as evidence in the civil process in Lithuania. Pieejams: http://aurora.turiba.lv/editor/Conference14/vBook/proceeding/pages/EN030_Simeblyte_Nemeiksis/EN030_Simeblyte_Nemeiksis.htm [aplūkots: 2017. gada 15. aprīlī].

piem ram, l gumus, r inus, s dz bas, iesniegumus, v stules. Parakstot dokumentu, elektronisk paraksta lietot js piekr t t saturam un apliecina savu gribu. Elektronisko parakstu var lietot tikai t pašnieks.¹⁷

No t secin ms, ka dokuments ar elektronisko parakstu ir ar maz ku ticam bas pak pi, nek dokuments ar drošu elektronisko parakstu, kas tiesai ievieš liel ku uztic bu par to, ka attiec go dokumentu parakst jusi konkr t persona.

Galven droša elektronisk paraksta atš ir ba no "vienk rša" elektronisk paraksta ir t , ka paraksts ir apliecin ts ar kvalific tu sertifik tu. Respekt vi, ir paši certific ta treš puse, kas nodrošina un garant to, ka persona, kas izmanto drošu elektronisko parakstu, tieš m ir t persona, par ko uzdodas. Latvij š certific t treš puse ir Latvijas Valsts radio un telev zijas centrs, kas nodrošina droša e-paraksta tehnisko eksist šanu.¹⁸

K jau iepriekš min ts, drošs elektroniskais paraksts ir ar liel ku ticam bas pak pi par to, ka attiec go dokumentu parakst jusi konkr ta persona. Ta u ar par šo apgalvojumu var tu b t pretrun gi v rt jumi. emot v r to, ka elektroniskais paraksts nav personas paraksta grafisks att lojums, bet gan speci la elektroniska inform cija, kas pievienojama dokumentam, rodas jaut jums par to, k p rbaud t, vai konkr to dokumentu parakst jusi attiec g persona. Skaidrs, ka ar roku parakst tu parakstu var p rbaud t rokrakstu eksperts, bet jaut jums ir par to, k b tu p rbaud ms vai elektronisko dokumentu parakst jusi persona, kurai elektroniskais paraksts pieš irts.

Dokumenta sa m js var sa emto dokumentu p rbaud t www.eparaksts.lv lai noskaidrotu laiku, kad dokuments tika parakst ts, k ar , lai noskaidrotu parakst t ja identit ti un to, vai dokumenta saturs netika izmain ts. No t izriet, ka, ja k ds no lietats dal bniekiem c lis iebildumus par to, ka nepiekr t tam, ka elektronisko dokumentu parakst jusi konkr t persona, nosak ma ekspert ze.

EDL 25. panta 2.da noteikta parakst t ja atbild ba, proti, par zaud jumiem, kas radušies personai, kura pa vusies uz kvalific tu sertifik tu, ja parakst t js pien c gi nav r p jies par elektronisk paraksta rad šanas datu aizsardz bu pret neat autu izmantošanu. Tas noz m , ka personai, kurai elektroniskais paraksts pieš irts, ir pien c gi j r p jas par elektronisk paraksta rad šanas datu aizsardz bu, lai šos datus aunpr t gi neizmantotu cita persona.

¹⁷ Kas ir eParaksts? Pieejams: <https://www.eparaksts.lv/lv/palidziba/eparaksta-abc> [apl kots 2017. gada 11. maij]

¹⁸ Zandfelde D. E-paraksta popularit te – valsts iest žu rok s (I) Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/266315-e-paraksta-popularitate-valsts-iestazu-rokas-i/> [apl kots 2017. gada 12. apr l]

Igaunijā gan Kriminālprocesā, gan Civilprocesā likumā termins „dokuments” ir viens no pierādījumu veidiem. Kriminālprocesā likumā iekļautas sekojošās pierādījumu kategorijas: fotogrāfijas, videoieraksti un citi ieraksti. Kriminālprocesā dokumenti un datu ieraksti ir savstarpīgi nesaistīti. Civilprocesā, ja elektroniskais pierādījums ir lietots, lai pierādītu lietai svarīgus faktus, elektroniskais pierādījums kļūst par dokumentu.¹⁹

Tādējādi elektroniskais dokuments uzskatāms par pašrocīgi parakstītu, ja tam ir drošs elektroniskais paraksts. Šādos – ar drošu e-parakstu parakstītus – dokumentus valsts un pašvaldību iestādēm ir pienākums pieņemt tieši tāpat kā papīra dokumentus, kas apliecināti ar personas parakstu. Ja dokuments tiek parakstīts ar iepriekš minēto "vienkāršo" elektronisko parakstu, tad tas par parakstu juridiskā nozīmē uzskatāms vien tad, ja abas puses (iesniedzējs un saņēmējs) par to iepriekš rakstveidā vienojušies; citām personām šis paraksts nav saistošs (juridiska dokumenta izpratnē).²⁰

No tā izriet, ka dokumentam, kas parakstīts elektroniski, ir vienlīdzīgs juridiskais spēks kā pašrocīgi parakstītam dokumentam papīra formātā.

Jāteic, ka iepriekš minētajam regulējumam par to, kad elektroniskais dokuments ir atzīstams par juridiski spēkā esošu, praksē nav tik lielas nozīmes, jo CPL iekļautās normas vienlīdzīgi attiecas uz elektronisko dokumentu pat, ja tam nav vajadzīgā elektroniskā paraksta vai kādu citu formalitāšu. Pēc autores domām, tiesai tomēr vajadzētu pieturties pie EDL noteiktā regulējuma un pievērst uzmanību tam, vai iesniegtajam elektroniskajam dokumentam ir juridisks spēks, vai tas ir apliecināts ar elektronisko vai drošu elektronisko parakstu. Tas varētu ietaupīt daudz laika un novērst nepieciešamību pēc ekspertzes, ja elektroniskais dokuments tiesā tiktu pieņemts vienīgi tad, ja tam būtu elektroniskais vai drošs elektroniskais paraksts.

Ar Lietuvas tiesu praksē tiek pieņemti elektroniskie dokumenti, kuriem nav elektroniskā vai droša elektroniskā paraksta.

Tiesa Lietuvā pieņem elektroniskā pasta vēstules un citus elektroniskā formā sastādītus dokumentus, kas ir izdrukāti no datora, ja tos ir parakstījis dokumenta autors vai ar tiem ir sertificēts zīmogs. Šāda veida dokumenta izdruka ir uzskatāma par kopiju, kurai jāatbilst dokumentu kopijas noformēšanas prasībām, lai tos iesniegtu tiesā.²¹

¹⁹ Stephem M., *Internacional electronic evidence*. London: British Institute of International and Comparative Law, 2008, p. 265.

²⁰ Zandfelde D. E-paraksta popularitāte – valsts iestāžu rīcība (I) Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/266315-e-paraksta-popularitate-valsts-iestazu-rokas-i/> [aplūkots 2017. gada 12. aprīlī]

²¹ Stephem M., *Internacional electronic evidence*. London: British Institute of International and Comparative Law, 2008, p. 529.

Elektroniskajiem dokumentiem izvirz m s pras bas regul tas ar Ministru kabineta noteikumos Nr. 916 „Dokumentu izstr d šanas un noform šanas k rt ba”, k ar Dokumentu juridisk sp ka likum .

Ministru kabineta noteikumos Nr. 916 „Dokumentu izstr d šanas un noform šanas k rt ba” 54. punkt noteikts, ka, izstr d jot elektroniska dokumenta kopiju pap ra form , tos dokumenta rekviz tus, kuri pap ra form nav redzami, atveido dokumenta kopij uzreiz aiz apliecin m dokumenta p d j rekviz ta virs apliecin juma uzraksta.

Raugoties uz elektronisko dokumentu defin ciju EDL, b tu j piev rš uzman ba ar e-pasta v stul m k elektronisko dokumentu veidam, jo e-pasta v stules, t pat k elektroniski sast d ts un parakst ts l gums, var nodrošin t iesp ju t s izmantot ties bu stenošanai vai aizsardz bai.

Ar e-pasta v stu u pal dz bu inform cija no vienas personas otrai tiek nog d ta oti tr veid , t p c m sdien s š iesp ja tiek plaši pielietota. Nav nepieciešams izmantot pasta s t jumus, kas ir diezgan laikietilp gs process, personai nav j dodas uz pastu, lai nog d tu v lamo s t jumu.

MK noteikumu Nr.473 "Elektronisko dokumentu izstr d šanas, noform šanas, glab šanas un aprites k rt ba valsts un pašvald bu iest d s un k rt ba, k d notiek elektronisko dokumentu aprite starp valsts un pašvald bu iest d m vai starp š m iest d m un fiziskaj m un juridiskaj m person m" 14. punkt noteikts, ka elektronisko dokumentu apriti nodrošina, izmantojot š dus elektronisko datu nes jus un inform cijas apmai as veidus:

- 1) elektronisko pastu;
- 2) iest žu p rzi esoš s speci l s tiešsaistes formas;
- 3) kompaktdiskus;
- 4) kopnes USB saskarnes atmi as ier ces;
- 5) Publisk s p rvaldes dokumentu p rvald bas sist mu integr cijas vidi.

emot v r min taj norm uzskait to, visliel k s probl mas elektronisko dokumentu nov rt šan tiesai var tu rasties gad jumos, kad elektronisko dokumentu aprite notikusi, izmantojot elektronisko pastu, kompaktdiskus un kopnes USB saskarnes atmi as ier ces, jo šajos gad jumos nav iesaist ta treš puse, kas var tu garant t dokumenta autentiskumu. Savuk rt, ja dokumentu aprite notikusi, izmantojot t dus datu nes jus, k iest žu p rzi esošas speci las tiešsaistes formas vai Publisk s p rvaldes dokumentu p rvald bas sist mu integr cijas vidi, liet tiesa var pieaicin t iest di, lai t savas kompetences ietvaros sniedz atzinumu, kas izriet no CPL 88. un 89. panta.

Analiz jot gad jumus, kad elektronisko dokumentu aprite notikusi ar elektronisk pasta, kompaktdiska vai USB atmi as ier ces starpniec bu, vien gais veids, k noskaidrot dokumenta patiesumu, ir ekspert zes noteikšana.

No MK noteikumu Nr.473 14. punkta izriet, ka e-pasta v stules var tikt izmantotas daž diem m r iem. Ar e-pasta v stu u pal dz bu personas var ne tikai veikt saraksti, bet ar veikt elektronisko datu apriti. Ta u b tiski piebilst, ka min tie MK noteikumi Nr.473 attiecas tikai uz elektronisko datu apriti starp valsts un pašvald bu iest d m vai starp š m iest d m un fizisk m vai juridisk m person m. Šie noteikumi neattiecas uz gad jumiem, kad sarakste vai elektronisko dokumentu aprite notiek starp fizisk m vai juridisk m person m- gad jumiem, kad nav iesaist tas nedz valsts, nedz pašvald bu iest des. Š di gad jumi Latvijas tiesu praks ir bieža par d ba, kad ties tiek iesniegtas e-pasta veid veiktas sarakstes, kur s puses nosl dz daž da veida dar jumus. L dz ar to rodas jauna probl ma, kas trauc š s sarakstes izmantot k pier d jumus civilliet . Probl mas risin jums mekl jams tiesu praks .

Liet Nr. C31310015 Civillietu departaments ir atzinis, ka uzteikuma nos t šana pa elektronisko pastu tiek uzskat ta par otrai pusei saistošu darb bu tad, ja t veikta, izmantojot drošu elektronisko parakstu, to nevar aizst t iekš j e-pasta sarakste.²² J piebilst, ka min taj liet sarakste notikusi starp div m juridisk m person m, kas nav ne valsts, ne pašvald bu iest des.

No min t s lietas secin ms, ka tiesa nav pie musi saraksti k pier d jumu tieši t nosac juma d , kas iek auts MK noteikumos Nr.473 "Elektronisko dokumentu izstr d šanas, noform šanas, glab šanas un aprites k rt ba valsts un pašvald bu iest d s un k rt ba, k d notiek elektronisko dokumentu aprite starp valsts un pašvald bu iest d m vai starp š m iest d m un fiziskaj m un juridiskaj m person m"- uzteikumam nav bijis pievienots drošs elektroniskais paraksts.

Turpretim, liet Nr. C30592110 R gas apgabaltiesas Civillietu tiesas kol ija nor d jusi, ka fakti, ka notikusi kred tlimita piepras šana, apstiprina pras t jas p rst vja e-pasta v stule, kur l gts noteikts kred tlimitu.²³ Šeit tiesa pie musi saraksti, neskatoties uz to, k ds ir t s juridiskais statuss. Tiesa uzskat jusi, ka sarakste starp pras t jas p rst vi un atbild t ju pier da fakti, ka notikusi kred tlimita piepras šana.

No min taj m liet m secin ms, ka ar tiesu praks nav vienota uzskata par to, k dos gad jumos e-pasta saraksti starp fizisk m un juridisk m person m atz t par pier d jumu un kad n . Lai ar tiesa r kojas p c saviem ieskatiem, atbilstoši CPL 97. pant ietvertajam

²² Latvijas Republikas Augst k s tiesas Sen ta Civillietu departamenta 2016.gada 21.decembra spriedums liet Nr. 31310015. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [apl kots 2017. gada 11. maij]

²³ Latvijas Republikas Augst k s tiesas Sen ta Civillietu departamenta 2015.gada 22.oktorbra spriedums liet Nr. C30592110. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [apl kots 2017.gada 11. maij]

pierdumu brīvības principam, nebūtu pieļaujams, ka tiesā līdz šīs situācijas rīkojas dažādi. Lai arī katrs civiltiesiskais strīds ir ar citu saturu, būtu nepieciešams nodalīt divu veidu e-pasta vstules p c to subjektiem un katrai noteikt kritērijus, p c kuriem tiesai vadīt, lai e-pasta vstuli pieņemtu kā pierdumu.

Autore e-pasta vstules p c to subjektiem iedala:

1) e-pasta vstules starp valsts un pašvaldību iestādēm vai šīm iestādēm un privāto vai juridisko personu;

2) e-pasta vstules starp privātpersonām vai juridiskām personām, kas nav valsts vai pašvaldību iestādes.

Attiecīgi pirmajam gadījumam tiesai jāvadās p c normatīvajiem aktiem, kas sevī ietver nosacījumus, kādiem jāatbilst, lai elektroniskie dokumenta aprīte varētu tikt atzīti par juridiski saistošu, piemēram, iepriekš minētie Dokumentu juridiskā spēka likums, MK noteikumi Nr.473.

Otrajam gadījumam - tiesa var vadīt tikai p c t, vai pretējā pusē neapstrīdētiem sarakstes ticamību. Pašsaprotami ir tas, ka normatīvajos aktos nav iekavēti regulējumi, kas iekavētu nosacījumus par to, ka privātai e-pasta sarakstei būtu jāsaturoš elektroniskais paraksts. Tāpēc, vienīgais veids, lai pārbaudītu e-pasta vstules patiesumu, ir ekspertzes noteikšana.

Pēc autores domām, emotīvā mēdienu straujo tehnoloģiju attīstība un to pielietojumu ikdienā, būtu nepieciešams CPL sakt veidot atsevišķas normas elektronisko pierdumu izmantošanai civilprocesā. Tehnoloģijas nemitīgi attīstās un turpinās attīstīties, līdz ar to pieaugs arī elektronisko dokumentu iesniegšana tiesā. Nebūtu prātīgi to iesniegšanu un izmantošanu balstīt tikai uz p c CPL pantiem, kas neaizliedz izmantot elektroniskos dokumentus kā pierdumus, neatkarīgi no tā, vai tiem ir juridisks spēks vai nav. Iekavējot CPL normas par elektroniskajiem pierdumiem, varētu izvairīties no tiesu prakses, kurā kā pierdumi tiek iesniegti nepieļaujami elektroniskie dokumenti, tas atvieglotu tiesas darbu un radītu stabilu tiesu praksi.

Saņemot no lietas dalībniekiem elektroniskos dokumentus, tiesai būtu jāvērtē:

1) vai elektroniskais dokuments ir parakstīts ar elektronisko parakstu, ja jā, tad jāsaņem nopasūtītā apstiprinājums par to, ka iepriekš ir bijusi rakstveida vienošanās par to, ka dokumenta parakstšanai tiks izmantots elektroniskais paraksts. Ja rakstveida vienošanās nav bijusi, dokuments nav atzīstams par pierdumu, jo tam nav juridiskā spēka;

2) vai dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu, ja jā, tad nav pamata šādu dokumentu nepieņemšanai pierdumu, jo tas juridiskais spēks ir pielīdzināms papraformt sastādītam un rakstveidā parakstītam dokumentam;

3) e-pasta sarakstes starp privātpersonām vai juridiskām personām gadījumā - sarakstveidā ir jābūt tikai un vienīgi kopsakarībai ar citiem iesniegtajiem pierādījumiem. Tā nevar būt katsevišķs pierādījums, jo tai nav un nevar būt juridiskā spēka.

2.2. AUDIO, VIDEO IERAKSTS KĀ RAKSTVEIDA PIERĀDĪJUMS

Vieni no elektronisko pierādījumu veidiem, kas ar savām pašbūvētām atširas no elektroniskā dokumenta, ir audio un video ieraksti.

Tāpat kā elektroniskais dokuments, arī audio un video ieraksti tiek uzskatīti par rakstveida pierādījumiem. Neizpratnī varētu radīties, kā rakstveida pierādījumi visbiežāk tiek iesniegti papīra formātā, taču audio un video ierakstus iesniegt papīra formātā ir gandrīz neiespējami. Tāpēc varētu domāt, ka audio un video ieraksti būtu pieskaitāmi pie lietiskajiem pierādījumiem dīvas formas, bet ne jau datu nesējs ar savām rīķīm pazīmēm var sniegt lietāi nozīmīgu informāciju, bet gan informācija, kas iekāuta datu nesējā.

Ar D. Ose rakstā, kā atširas no elektroniskā dokumenta, audio un video elektroniskā ieraksta atveidojums papīra formātā ne visos gadījumos ir iespējams. Līdz ar to pierādījuma iesniegšana ir iespējama tikai ar pašu datu nesēju, no kura, bez speciāli pielāgotas projekcijas ierīces, informācija nav iegūstama. Tādā lietā tiek iesniegta atbilstoši CPL 115.pantā noteiktajam, ērmeniska lieta, kas ar savām pašbūvētām, patnēbūvētām vai pašu esamību var nodert to faktu noskaidrošanai, kam ir nozīmē lietā.²⁴

Ja CPL iekāutu audio un video elektroniskos pierādījumus kā katsevišķu pierādījumu veidus, rastos problēmas ar definīcijas noformulāšanu. Atbilstoši CPL 115. pantā ietvertajai definīcijai, lietiskie pierādījumi ir ērmeniskas lietas, kas ar savām pašbūvētām, patnēbūvētām vai pašu esamību var nodert to faktu noskaidrošanai, kam ir nozīmē lietā, jātzt, ka audio un video ieraksti ietilpst ērmeniskās lietās, kas ar savām pašbūvētām nodert lietāi nozīmīgu faktu noskaidrošanai, taču audio un videoieraksti kā elektroniskie pierādījumi atbilst ar CPL 110. pantā ietvertajai rakstveida pierādījumu definīcijai. Lai novērstu šādas pretrunas, svarīgi ielēkoties tiesbūzīnētnieku paustajos viedokļos.

A. Liede rakstā, kā lietiskie pierādījumi atširas no rakstveida pierādījumiem ar to, kā faktu konstatāšanā nozīmīga var būt to esamība, pašbūvētā forma, kā arī atrašanās vieta. Piemēram, dokuments var būt kā rakstveida, tā arī lietiskais pierādījums. Ja faktu

²⁴ Ose D. Pierādījumi un pierādīšana civilprocesā. Promocijas darbs. Latvijas Universitāte. Rīga, 2013, 170.lpp.

Igaunijā videoieraksti un drošības kameru ieraksti civilprocesā tiek pieņemti kā rakstveida pierādījumi. Videoierakstiem un drošības kameru ierakstiem nav pašu noteikumu, to autentifikācijai. Ja ir šaubas par to stumtu, vai tiek apšaubīts to autentiskums, tiek nozīmēta ekspertizē.²⁸

Lietuvā video un audio ieraksti, kas ierakstīti saskaņā ar likumu, ar tiek uzskatīti par pierādījumiem. Šādas formas pierādījumi nav pieejami, ja tie ir pretrunā ar likuma normām.²⁹

Jāpiebilst, ka Lietuvas Civilprocesa likumā nav ietvertas normas, kas nosaka audio un videoierakstu ierakstīšanas nosacījumus, lai tos atzītu par pierādījumiem. Līdz ar to secināms, ka neskatoties uz to, ka šiem elektroniskajiem pierādījumiem Lietuvā nav regulējuma, tie vienlīdz tiek pieņemti tiesā kā pierādījumi.

Audio un video ieraksts kā rakstveida pierādījums ir atšķirīgs no pārējiem rakstveida pierādījumiem ar to, ka tiesā jāpievērš uzmanība ierakstu ierakstīšanas likumībai.

D. Ose norāda, ka slepeni iegūts ieraksts nevar kalpot par pierādījumu tiesā, pretējā gadījumā tiktū pārskatīts ne tikai likuma princips, bet arī tiesības uz taisnīgumu tiesā.³⁰ Jāpiebilst, ka šāds gadījumā tiktū pārskatīts arī personas privāts dzīves neaizskaramība un vārdsbrīvība.

Zināms, ka fizisko personu datu aizsargā Fizisko personu datu aizsardzības likums, kura 7. pantā tiek autī seši gadījumi, kad fizisko personu datu apstrāde ir atļauta:

- 1) ir datu subjekta piekrišana;
- 2) datu apstrāde izriet no datu subjekta līgumsaistībām vai, ievērojot datu subjekta līgumu, datu apstrāde nepieciešama, lai noslogotu attiecīgā līgumu;
- 3) datu apstrāde nepieciešama pārzinām likumā noteikto pienākumu veikšanai;
- 4) datu apstrāde nepieciešama, lai aizsargātu datu subjekta vitāli svarīgus intereses, tajā skaitā dzīvību un veselību;
- 5) datu apstrāde nepieciešama, lai nodrošinātu sabiedrības interešu ieviešanu vai realizāciju publiskās varas uzdevumos, kuru veikšanai personas dati ir nodoti pārzinām vai pārraudzīti trešajai personai;
- 6) datu apstrāde ir nepieciešama, lai, ievērojot datu subjekta pamattiesības un brīvības, realizātu pārzinām vai tās trešās personas likumiskās intereses, kurai personas dati atklāti.

Viens no piemēriem, kad fizisko personu datu apstrāde būtu pieļaujama, ir iekšauts Bērītī tiesu likuma 16. panta 9. punkts, kur noteikts, ka atļauts fotografēt, filmēt un ierakstīt

²⁸ Stephem M., *Internacional electronic evidence*. London: British Institute of International and Comparative Law, 2008, p. 268.

²⁹ *Ibid.* p. 524.

³⁰ Ose D. *Pierādījumi un pierādīšana civilprocesā*. Promocijas darbs. Latvijas Universitāte. Rīga, 2013, 171.lpp.

skatu ierakstus, ja būtu dzīvotspējīga, kas būtu atrodama dzīvotspējīga un veselīga stāvoklī.

Tomēr, ka audio un video ierakstiem nevar izvirzīt tādā pašā formā prasības rakstveida pierādījumiem un vienīgais veids, kā pārliecināt tiesā, ir ekspertizē noteikšana, autore uzskata, ka CPL 111. pants būtu papildināms ar piekto daļu, kur nosakāms, ka, ja tiesai tiek iesniegts audio vai video ieraksts, lietas dalībniekiem jānodrošina vieta, laiks un viss pārējais apraksts, piektdienu audio vai video ieraksts ir uzņemts. Šāds papildinājums CPL atvieglotu tiesas darbu.

2.3. FOTOGRAFĪJAS PIETĒKUMI UN ATTIECINĀMĀS

Viens no elektronisko pierādījumu veidiem, kas līdzīgi kā audio un video ieraksti, tiek iesniegti ar tehnisku līdzekļu palīdzību no ierakstu sistēmām ir fotogrāfijas. Fotogrāfijas, tieši tāpat kā audio un video ieraksti, ar tehnisku līdzekļu palīdzību attiecināmas uz lietas nozīmīgus faktus. Tās tiesā var tikt iesniegtas divos veidos, proti, izdrukātā veidā, vai ar datu nesēju starpniecību.

CPL 95. pants nosaka, ka tiesa pietiekami likumā noteiktos pierādījumus līdzekļus. Pierādījumus līdzekļus CPL likumā uzskaitīti 17. nodalījumā, proti, pušu un trešo personu paskaidrojumi, liecinieku liecības, rakstveida pierādījumi, lietiskie pierādījumi, eksperta atzinumi un institūcijas atzinumi. Kā jau iepriekš minēts, CPL neparedz tādus pierādījumus līdzekļus, kā elektroniskie pierādījumi. Fotogrāfijas tāpat kā elektroniskie dokumenti un audio, video ieraksti pieskaitāmi pie rakstveida pierādījumiem, kas nozīmē to, ka ar elektroniskajiem pierādījumiem būtu izvirzāmas tādā pašā prasības kā citiem rakstveida pierādījumiem.

Būtu jāsaprast, ka ar to vien, ka tiesa izsecina, ka pierādījumus līdzekļus atbilst likumā noteiktajam, nepietiek.

Neaizmirstot CPL likuma 17. nodalījumā doto pierādījumus līdzekļu uzskaitījumu, lielā mērā jāvelta tam, lai par pierādījumus līdzekļiem netiktu pieautīti, kas nav iegūti likumā paredzētajā kārtībā no likumā paredzētajiem avotiem, un lai to iegūšanā tiktu ieviestas procesa līmeņa normas un likuma neaizliedzti pamatprincipi.³¹

Darba autore sniegs nelielu ieskatu tiesu praksē, lai izprastu fotogrāfiju kā elektronisko pierādījumu pietiekamību.

³¹ Autoru kolektīvs vs. Prof. K. Torga zinātniskā redakcija. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 340.lpp.

Liet Nr. C30428715 Aizkraukles rajona ties tika izskatīta personas A maza apmēra prasība pret personu B un personu C par morālo kaitējuma atlīdzības piedziņu.

Prasītāja, nolikuma aizsūtīt savu godu un cieņu, un, lai spertu pierādīto, ka viņa atbildētājus neapmelo, izdarīja fotogrāfijas, kas ir pierādījums atbildētāju destruktīvajai uzvedībai. Par cik prasītāja bija veikusi slepenu atbildētāju fotogrāfiju, kurš viņi redzami kaili un nodevusi tās trešajām personām, atbildētāji iesniedza iesniegumu Datu valsts inspekcijai, lai noskaidrotu, vai prasītāja rīkojusies likumīgi. Datu valsts inspekcija pieņēma lēmumu rezolūcijas veidā un atzina, ka prasītāja A ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu nelikumīgā darbībā ar fiziskās personas datu apstrādi, par ko ir paredzēta administratīvā atbildība un personai A jāpiemēro administratīvās naudas sods 70 EUR apmērā. Fotogrāfiju persona A vēl jūties izmantot, lai pierādītu atbildētāju aizskarošo izturšanos pret viņu un vispārēju uzvedības normu pārkāpšanu. Viņš prasa, fotogrāfijas apliecina, ka abi atbildētāji puskaili un ar pilnīgi kaili pērvietojās pa kopīgo zemes gabalu. Lietas izskatīšanas laikā tiesa nekonstatēja kritrījus morālo kaitējuma esamību. Tiesā netika iegūti pierādījumi, ka prasītājai no atbildētāju pusēm būtu nodarītas fiziskas vai garīgas ciešanas.³²

Šajā gadījumā tiesa fotogrāfijas nav atzinusi par attiecināmām jebkādiem, kurām ir nozīme lietā. Tiesas ieskatā fotogrāfijas nenorāda uz personai A nodarīto morālo kaitējumu. Taču, ja ar tiesas fotogrāfijas atzītu par attiecināmām, tās nevarētu tikt atzītas par pieļaujamām, jo Administratīvo pārkāpumu kodeksa 204.⁷ pantā paredzēta atbildība par nelikumīgām darbībām ar fiziskās personas datiem.

Neapšaubāmi, ka tiesa nevarētu ignorēt apstākli, ka likums aizliedz konkrētajā lietā izmantot pierādījumiem fotogrāfijas, bet saskaņā ar CPL normām par pierādījumu pieļaujamību, secināms, ka tiesai jāvadās tikai pēc tās, vai attiecīgais pierādījums atbilst likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem un, ja atbilst, tad tas ir pieļaujams. CPL 95. panta 2.daļa paredz, ka fakts, kurš saskaņā ar likumu var pierādīt tikai ar noteiktiem pierādīšanas līdzekļiem, nevar pierādīt ne ar kādiem citiem pierādīšanas līdzekļiem. Civillikuma 1635. panta 3.daļā noteikts, ka, ja morālais kaitējums izpaužas kā noziedzīgs nodarījums pret personas dzīvību, veselību, tikumu, dzimumneaizskaramību, brīvību, godu, cieņu vai pret imeni, vai nepilngadīgo, pieņemams, ka cietušajam šādas darbības rezultātā ir nodarītas morālais kaitējums. Citos gadījumos morālais kaitējums cietušajam jāpierāda.

No Civillikuma 1635. panta izriet, ka tajā nav noteikts konkrēts pierādīšanas līdzeklis, kas cietušajam jāizmanto, lai pierādītu morālo kaitējumu. Līdz ar to, teorētiski, prasītāja minētā tiesu prakse lietā varēja izmantot fotogrāfijas kā pierādīšanas līdzekli, un tiesai

³² Aizkraukles rajona tiesas spriedums lietā Nr. C30428715 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 19. aprīlī]

nebija pamata t s atteikt, atbilstoši CPL 95. pantam par pier d jumu pie aujam bu. Ta u svar gi iepaz ties ar ties bu doktr n izteiktajiem viedok iem, lai saprastu, ka CPL 95. pants neaprobežojas tikai ar to, ka tiesai j vad s tikai p c vienas form las pras bas- likum noteikt s pier d šanas l dzek u esam bas.

Pier d jumu pie aujam bas jaut juma regul jums liel m r nav atkar gs tikai no civilprocesu l regul juma, bet gan no materi li tiesiskaj s norm s noteiktaj m pras b m. Past v uzskats, ka pie aujam bas instit ts ietver sev ierobežojumus pier d šanas l dzek u izmantošanai.³³

Uzskatam, ka pie aujam bas instit ts ierobežo pier d šanas l dzek u izmantošanu var piekrist, jo, pirmk rt, Civillikum atrodamas daudzas normas, kas nosaka konkr tu pier d šanas l dzek u izmantošanu. K piem ru var tu min t Civillikuma 146. panta 4.da u, kur noteikts, ka b rna izcelšanas no t va, kas ir laul b vai ir bijis laul b ar b rna m ti, apstiprina ieraksts laul bu re istr . Šeit redzams, ka Civillikuma norma skaidri nosaka, ka b rna izcelšanas no t va var s pier d t ar izrakstu no laul bu re istra un nevis ar liecinieku liec b m vai k cit di.

Otrk rt, fotogr fijas, kas saska ar CPL iek auto regul jumu ir rakstveida pier d jumi, tikai daž s likuma norm s ir atrodamas k pier d šanas l dzeklis, kas b tu pie aujams. Piem ram, jau iepriekš min taj B ri tiesu likuma 16. panta 9.punkt , kur noteikts, ka at auts fotograf t, ja b rna dz ves apst k u p rbaud atkl jas, ka b rns atrodas dz v bai un vesel bai b stamos apst k os. Civillikum par fotogr fiju izmantošanu k pier d šanas l dzekli nav atrodama inform cija.

No min tajiem piem riem izriet, ka CPL, cik liel m r pie auj fotogr fiju k rakstveida pier d jumu, tik liel m r to ierobežo. Tom r, v rt jot fotogr fiju pie aujam bu, tiesai b tu j analiz tas, vai ir k ds likums, kas aizliedz fotogr fijas izmantošanu un, vai to ieg šana veikta atbilstoši procesu laj m norm m.

Pier d jumu pie aujam bas instit ts Latvijas civilproces auj lietas dal bniekiem bez b tiskiem ierobežojumiem izmantot Civilprocesa likum nor d tos pier d šanas l dzek us pat, ja materi l s normas pieprasa izmantot noteiktus pier d šanas l dzek us. Sac kstes principa ietvaros tiesa nedr kst atteikt pie emt noteikta fakta pier dšanai p c veida un formas neatbilstošus pier d jumus, bet tiesas kompetenc ir v rt t ticam bu.³⁴ No rakst t izriet, ka, ja ar likums b tu noteicis noteikta pier d šanas l dzek a izmantošu, lietas dal bnieks var tu ar nepild t šo pras bu un pier d jumu iesniegt ar jebkuru citu pier d šanas l dzekli.

³³ Ose D. Pier d jumu pie aujam bas un attiecin m bas probl mas civilproces . Jurista V rds, 2011. 24. maijs, nr.21, 21.lpp.

³⁴ Turpat. 22.lpp.

Starp pierdumu attiecināmbūun to pierdumu būpastvāb tiskas atširbas. Pirmais institūts attiecas uz pašiem pierdumiem kāzīm par pierdumiem faktiem, bet otrs uz pierdumu šanāsl dzekiem. Pierdumu attiecināmbūnosaka tiesa, pierdumu likums.³⁵

Jāzskatām, kā pierdumu pierdumu būnosaka tikai likums, piekrist nevar tu. Fotogrāfiju izmantošana civilprocesātieši noregulāta tikai dažām materiālās normās, tāu, tiesu praksē fotogrāfijas tiesa pierdumu daudz biežāk, jo, atbilstoši sacīkstes principam, jebkuri pierdumi bū pierdumi. Pēc autores domām, tiesai tom būtu jāpieturas pie CPL noteikumiem, kā tiesa pierdumu tikai likuma noteiktos pierdumu šanāsl dzekus un tos faktus, kurus var pierdumt tikai ar likuma noteiktu pierdumu šanāsl dzekli un nevar pierdumt ne ar kādu citu. Ja tiesa stingri pieturtos pie šiem nosacījumiem, tiktu ievrojami atvieglošanas darbs, tiktu iesniegti tikai pierdumi pierdumu šanāsl dzeki, un šajā jautājumā vārtāšana neizņemtu tik daudz laika.

Savukārt uzskatām, kā pierdumu attiecināmbūnosaka tiesa, var piekrist, jo CPL 94. pantātas skaidri noteikts.

Pierdumu attiecināmbūnoteikuma neieviešana var būt par cēloni divējādmācīdā: no vienas puses, tāvar radīt pierdumu nepietiekamību, no otras puses, - var pārslogot tiesu ar liekiem materiāliem un informāciju, kas neattiecas uz lietu. Abos gadījumos tas var ietekmēt objektīvās patiesības noskaidrošanu. Jāņemvērā, kā tiesa var pamatot savu spriedumu vienīgi ar tiem pierdumiem, kas apstiprina apstrādāto tiesisko attiecību, pušu patiesības un pienākumus. Tāpēc nav pierdumu pierdumu, kuriem lietnav nozīmes.³⁶

Iepriekš pieminētajā lietā Nr. C3042871, sieviete bija iesniegusi tiesā fotogrāfijas nolūkā pierdumt morālkaitējuma esamību, tāu tiesa fotogrāfijas atzina par neattiecināmām, līdz ar to sievietes prasību noraidīja, sievietei nebija citu pierdumu, ar kuriem pierdumt morālkaitējuma esamību. Šeit vārojama situācija, kā pierdumu attiecināmbūneieviešana ir par cēloni pierdumu nepietiekamībai.

Jāpierda tikai tie fakti, kā lietā ir svarīgā nozīme. Tādā, tiesa var noraidīt to pierdumu pārbaudi, kurus tāatzīst par mazsvarīgiem.³⁷ Šeit var tūrasties jautājums, kā fotogrāfijas var tūatzīst par neattiecināmām, ja tajās tieši redzams, kādus lietānozīmīgus apstākļus tāvar pierdumt. Ja tiesa tomēr fotogrāfijas atzīst par neattiecināmām, tāi spriedumā būtu sīkāk jāpaskaidro, kāpēc tie jāizņem.

³⁵ Brišis I., Rozenbergs J., Padomju civilprocesuāls tiesības. Rīga: Zvaigzne, 1978, 156.lpp.

³⁶ Turpat.

³⁷ Bukovskis V., Civilprocesa mācību grāmata. Rīga, 1933, 336. lpp.

Lai konkrēti aprakstītu, kāpēc katrs no iesniegtajiem neattiecināmajiem pierādījumiem neattiecas uz strādābūtību, būtu daudz jāraksta, pie tam par elementāriem lietumiem, kas saprotamas, redzot, uz kāda pamata prasība apmierināta vai noraidīta, vai izlasot nolūmuma motīvus.³⁸

Pierādījumu pieaugšana un attiecināmības regulējums CPL lietas dalībniekiem dod visai lielu rēķinājamību attiecībā uz pierādījumu iesniegšanu tiesā, vēl jo vairāk, ja persona vēlas iesniegt tūlītēju elektronisko pierādījumu, kā fotogrāfiju. Vadoties no CPL regulējuma par fotogrāfiju pieaugšanu un attiecināmību, var teikt, ka tiesāji vadās tikai pēc tā, vai iesniegtais pierādījums ir viens no likumā minētajiem un, vai tas pamato kādu lietuvārģu apstākli. Pastāvot tikai šiem diviem nosacījumiem, var rasties situācija, kad tiesa tiek pārslēgta ar nevajadzīgu daudzumu pierādījumiem. Līdz ar to, ar attiecībā uz fotogrāfijām, CPL būtu papildināms ar nosacījumu, ka personai jāpievieno pie pierādījuma neliels apraksts par to, kas fotogrāfijā redzams un ko nozīmē šis pierādījums var pierādīt.

³⁸ Autoru kolektīvs vs. Prof. K. Torga zinātniskā redakcija. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 338.lpp.

3. ELEKTRONISKO PIERĒDĒJUMU NOVĒRTĪŠANAS PATĒNBAS

Pierādījumu novērtēšanas institūts CPL normās nav pietiekami plaši skaidrots, tas iekļauts 97. pantā par pierādījumu brīvības vērtēšanas principu. CPL 97. pants noteikts, ka tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pieredzes, kas pamatota uz tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudot pierādījumus, pēc tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģiskajiem likumiem, zinātnes atziņām un dzīvīgajiem pierādījumiem.

Jā saka, ka šādas kompetences piešķiršana tiesai nedod nekādas garantijas lietas dalībniekam, ka viņa iesniegtās ziņas tiks atzītas par pierādījumiem, ja arī tas tiešām būtu bijušas patiesas, taču likums paredz iespēju lietas dalībniekiem apstrīdēt rakstveida pierādījuma patiesumu un viltojumu.

Pierādījumu brīvības vērtēšanas princips, no vienas puses, tiešām neierobežo tiesu pierādījumu vērtēšanu, bet no otras puses, uzliek tiesai pienākumu iedziņināties katrā pierādījuma būtībā, salīdzinot to ar citiem un piešķir tam to nozīmi, kuru tas pelna pēc savas iekšējās vērtības. Uzliekot tiesai pienākumu norādīt pamatus un motivēt spriedumu, šā sistēmā ierobežo tiesnešu patvaļību, piespiežot tiesu dziļi pārdomāt, vispusīgi apsvērt un analizēt pušu iesniegto pierādījumu materiālu, bez tam dod otrajai instancei iespēju apelācijās kļūbīgi pārbaudīt pierādījumu novērtēšanas principa, gadījumos, kad viens iesniegtais pierādījums runā pret otram, tiesa var piešķirt priekšroku vienam no šiem pierādījumiem, piem., rakstiskiem pierādījumiem – attiecībā pret liecinieku liecībām vai arī otrādi; tiesa var pamatot savu spriedumu tikai uz dažām liecinieku liecībām, nepiešķirot nozīmi pārējām liecinieku liecībām.³⁹

Notīzriet, ka iekļaujot likuma normas ar kritērijiem elektronisko pierādījumu novērtēšanai, būtiski tiktu atvieglots tiesas darbs, jo, lai arī pierādījumu brīvības vērtēšanas princips tiesu neierobežo ar kādiem noteiktiem kritērijiem, pēc kuriem vadīt tiesai tik un tādā spriedumā šajā norādā, kāpēc elektronisko pierādījumu novērtēšana jūst un ne citādi.

J. Rozenbergs un I. Brišis raksta, ka pierādījumu novērtēšana ir pierādēšanas noslēguma posms, kur tiesa nosaka pārbaudot pierādījumu ticamību un pietiekamību pierādēšanas priekšmeta faktu konstatēšanai. Pierādījumu novērtēšana, tāpat kā pārbaude, sākas jau ar civillietas ierosināšanu, taču visaktīvāk tā norisinās tiesas sēdē, kur pierādījumu

³⁹ Autoru kolektīvs vs. Prof. K. Torga zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 349.-350.lpp.

novrtšan iek aujas ar personas, kas piedal s liet , izsakot savus v rt jumus un atzi as par pier d jumu ticam bu un pietiekam bu, lai noskaidrotu objekt vo paties bu liet .⁴⁰

No J. Rozenberga un I. Bri a rakst t un CPL izriet, ka pier d jumu novrtšan piedal s ne tikai tiesa, bet taj ir iesaist ti ar lietas dal bnieki. L dz ar to, apgalvot, ka pier d jumu novrtšana ir atkar ga tikai no tiesas, neb tu pareizi. Pier d jumus novrt tiesa, ta u lietas dal bnieki var celt iebildumus par k du no pier d jumiem.

Pier d juma ticam bu vai patiesumu tiesa nosaka, novrt jot t avotu un izsekojot visam pier d juma form šanas procesam. T piem ram, nosakot liecinieka liec bas paties gumu, tiesa noskaidro paša liecinieka person bu, vi a attieksmi pret lietu un t s dal bniekiem, vi a sp ju uzvert, iegaum t un reproduc t attiec gos notikumus, par d bas un darb bas. T d j di, nosakot pier d jumu ticam bu, tiesa tos vispus gi novrt : k avotus, k zi as par mekl jamiem faktiem, gan ar k pier d šanas l dzek us.⁴¹

Pašsprotami liekas tas, ka tiesa var izsekot liec bu k pier d juma form šanas procesu, ta u j saka, ka elektroniskajiem pier d jumiem š das iesp jas ir oti ierobežotas. Tiesa nevar izsekot k dos apst k os, piem ram, nos t ta e-pasta v stule, vai k dos apst k os uz emts audio vai video ieraksts. L dz ar to, tiesa nevar elektroniskos pier d jumus objekt vi novrt t, un t p c var tu rasties šaubas par to pie aujam bu.

A. L cis raksta, ka pier d jumu novrtšan :

- 1) j nosaka pier d jumu objektivit te, paties gums, t.i., konkr t pier d juma atbilst ba lietas faktiskajiem apst k iem, objekt vajai realit tei;
- 2) pier d jumi j v rt to kopum , nevis izol ti, pie tam kop ar pier d šanas l dzek iem;
- 3) nav pie aujama pier d jumu „atlase” p c tiesas ieskata, ja pier d jumi iesniegti, v rt jums j dod par visiem pier d jumiem;
- 4) vienlaikus j v rt pier d jumu forma un saturs;
- 5) j izdara secin jumi par pier d jumu pietiekam bu.⁴²

J saka, ka liel k s probl mas, v rt jot elektroniskos pier d jumus, var tu sag d t objektivit tes, paties guma un satura v rt šana.

emot v r to, ka elektroniskajiem pier d jumiem, k jau iepriekš tika noskaidrots, nevar izvirst t t das pašas form l s pras bas, k , piem ram, pap ra form t sast d tiem l gumiem, elektroniskie pier d jumi b tu j v rt tikai un vien gi kopsakar ar citiem ties

⁴⁰ Bri is I., Rozenbergs J., Padomju civilprocesu l s ties bas. R ga: Zvaigzne, 1978, 158.lpp.

⁴¹ Turpat. 159.lpp.

⁴² L cis A., Pras bas tiesved b un pier d jumi. R ga: Tiesu namu a ent ra, 2003, 80.lpp.

iesniegtajiem pierdžumiem, kuriem prasbas reglamentas likums. Tādā veidā tiesas spriedums būtu pamatots.

Novērtējot pierdžumus audio vai video ierakstos, disketēs u.c., jāņem vērā, ka līdz ar dažādu tehnisko iekārtu attīstību un pilnveidošanos iespējami arī viltojumi.⁴³

No CPL 178. un 179. panta izriet, ka apstrīdēt var rakstveida pierdžuma patiesgumu un viltojumu. Ar patiesgumu jāsaprot objektīvās realitātes adekvāts atspoguļojums, t.i., rakstveida pierdžumam jāietverto ziņu atbilstība tiem faktiem vai notikumiem, kuri faktiski šajā pierdžumā.⁴⁴ No minētā CPL panta redzams, ka brīdī, kad pastāv šaubas par elektronisko pierdžumu patiesgumu vai viltojumu, pierdžumu novērtšanā var iesaistīties lietas dalībnieki un apstrīdēt šos pierdžumus. Līdz ar to, varētu teikt, ka CPL 178. un 179. pants ierobežo CPL 97. pantā iekārtoto pierdžumu brīvsvērtības principu.

No CPL 121. panta izriet, ka, lai panāktu pārciešpārtības gūti lietas iznākumu, pret jebkuru var lūgt tiesu noteikt ekspertzi par elektroniskā pierdžuma pārbaudi ar mērķi noskaidrot, vai iesniegtais pierdžums ir dzeklis nav viltots. CPL 125. panta 1.dā noteikts, ka eksperta atzinumu tiesa novērt saskaņā ar šā likuma 97. pantu. Tādā eksperta atzinumu tiesa ar vērību pierdžumu kopsakarā ar elektronisko pierdžumu. Šeit ir būtiski uzsvērt, ka tiesa pati nenosaka ekspertzi, to dara tikai pārtības dalībnieku lūguma. Tas nozīmē, ka, lai arī CPL noteikts, ka pierdžumus vērt tiesa, pierdžumu novērtšanā piedalās arī lietas dalībnieki.

Varētu likties diezgan pretrunīgi tas, ka tiesa vērt pierdžumus balstoties uz objektīvu pārbaudi tiem pierdžumiem, taču tiesai netiek dotas pilnvaras pašai ierosināt ekspertzes veikšanu, lai pierdžumus objektīvi novērtētu. Taču, likums šādas tiesības tiesai nevarētu piešķirt, jo tiesa nav ieinteresēta personu privāttiesiskajās attiecībās.

Pierdžumu novērtšana sev ietver ne tikai ticamības, bet arī pietiekamības vērtēšanu.

Ar pierdžumu pietiekamību jāsaprot iesniegtie pierdžumi, kas rada tiesai nešaubīgu (pietiekošu) pārbaudi par tā fakta esamību vai neesamību, kura apliecināšanai pierdžumi iesniegti. Tādējādi pierdžumu pietiekamību nosaka nevis tā skaits, bet, forma, saturs vai citas pazīmes, bet gan tiesas pārbaude. Šādu pārbaudi var radīt vairāki pierdžumi, kas nav pretrunīgi, atbilstoši likumā noteiktajai kārtībai noformētā rakstveida pierdžumi, piemēram, notāri li apliecināti, eksperta atzinumi u.tml.⁴⁵ Kā jau iepriekš jās noda s tika noskaidrots, atsevišķiem elektroniskajiem pierdžumiem grūti noteikt kritērijus, lai tie iegūtu juridisko

⁴³ Autoru kolektīvs vs. Prof. K. Torga zinātniskā redakcija. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 375.lpp.

⁴⁴ Turpat. 112. lpp.

⁴⁵ Lācis A., Prasības tiesvedībā un pierdžumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 80.-81.lpp.

ar atkarjas no pašas puses, kas tikai pati var zināt, vai visas privāts tiesības ir aizskartas un vai vai šo tiesību atjaunošanai ir jāgriežas pie tiesas vai nē.⁴⁸

Šajā ziņā darba autore pilnībā piekrīt autoru rakstā tajam, ka privāttiesisko attiecību aizskruma novēršanā ir ieinteresēta pati persona, tādēļ vēršas tiesā, lai lūgtu palīdzību. Tātad tiesa var sniegt palīdzību ierobežot apjomā, lietas dalībnieki paši var un iesniedz tiesai pierādījumus, jo tikai viņi paši labāk zina, ar kuriem pierādījumiem tie var sāpēt savu apgalvojumu patiesumu. Ja tiesa iejauktos privāttiesiskajās attiecībās, tas būtu pretrunā ar tiesību mērķu uz privāt dzīvi.

Pierādījumu novērtēšana sev ietver vairākus aspektus, kas jāvērtē. Tādus kā ticamība, atbilstība lietas apstākļiem vai atbilstība likumā noteiktajām formālajām prasībām.

Lai noteiktu rakstveida pierādījumu patiesumu, jāvērtē vairāki faktori:

- 1) dokumentu u.c. objektu izcelšanas laiks un apstākļi,
- 2) pierādījumu saturošo ziņu atspoguļojuma veids,
- 3) nostiprinājuma juridiskais spēks,
- 4) pierādījumu saturošo ziņu precizitāte, saistībā ar noskaidrojamajiem faktiem,
- 5) konkrēto pierādījumu saistībā ar citiem pierādījumiem un lietas apstākļiem kopumā.⁴⁹

Vērtējot šos faktoros kopsakarā ar elektroniskajiem pierādījumiem, jāsecina, ka ir diezgan grūti novērtēt pierādījumu izcelšanas laiku un apstākļus. Piemēram, ja tiesai tiek iesniegts videoieraksts un tāi ir jānovērtē izcelšanas laiks un apstākļi, to ir grūti izdarīt. Tiesai nav iespējams noskaidrot no videoieraksta, kādos apstākļos tas ir uzņemts. Tādēļ grūti ar vērtēt videoieraksta juridisko spēku, kā arī saturošo ziņu precizitāti.

CPL 111. panta 2.daļā noteikts, ka rakstveida pierādījumi iesniedzami oriģinālā vai noteiktā krtībā apliecinātā, noraksta, kopijas vai izraksta veidā. Ja tiesai tiek iesniegts, piemēram, audioieraksts, grūti izvērtēt to, vai tas iesniegts oriģinālā. Var būt gadījumi, kad saruna starp divām personām tiek ierakstīta un pēc tam pārraidīta, piemēram, sdienu augsti attīstītas tehnoloģijas. Šādā gadījumā, tiesai tiek uzlikta liela atbildība un var būt rasties situācijas, kad tiesa par pierādījumu lietā atzīst, piemēram, viltotu fotogrāfiju. Šādā situācijā pretī jūsupuse var celt iebildumus un pieprasīt ekspertzes veikšanu, lai pārliecinātos, vai iesniegtais elektroniskais pierādījums nav apzināti pārraidīts.

⁴⁸ Autoru kolektīvs vs. Prof. K. Torga ziņotniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 233.lpp.

⁴⁹ Turpat. 375.lpp.

Neraugoties uz to, ka CPL normas nosaka ievrot likumā noteiktu pierādījumu iesniegšanas formu, persona var šo formu ar neievrot, un tiesa nevar atteikties pierādījumu pieņemšanu.

Tiesu praksē ir gadījumi, kad puses vai trešās personas kaut kādu, tikai sev zinamu apstākumu, vai nu lai gūtu labumu, vai izvairtos no iespējamās atbildības, kas paredz civiltiesiskās sekas pēc tiesas sprieduma pasludināšanas, tiesai sniedz „patiesi neatbilstošu” un apzināti sagrozītu informāciju.⁵⁰

Jāsaka, ka elektroniskie pierādījumi ir savdabīgi tieši tiesīmeslaids, ka tos ir vienrīši kā prāvēidot sev tīkamā kā veid un noslīpt viltojuma pīdas, nekī citus pierādīšanas līdzekļus.

No CPL iekī autī regulējuma izriet, ka viengais veids kā pīnakt, lai apzināti prāvēdota vai viltota informācija netīktu pīe autā lietīk pierādījums, ir tiesības pretījai pīsei iebīlīt un līgt veīkt ekspertīzi. Jāsaka, ka šī da veīda iespīja civilprocesī ir dīezģan sen. Kī akste rakstīja, ka likums pīeš ir mījas kārtībī sastīd tīem aktīem pierādījuma spīku attīecībī uz pretīnieku tīkī tad:

- 1) ja to stumu pretīnieks atzīst tīeši vai klusu cīešot,
- 2) ja šīdu stumu konstatī tiesa.⁵¹

Ar mījas kārtībī sastīd tīem aktīem jī saprot tīdi, ko persona sastīd jīsi patī, lai pierādītu kādu faktu esamību vai neesamību. Atšī ir bīno oficiī lajīem pierādījumiem, kur parastī ir īesaīst tā otra pīse- kā da īestīde vai organizīcija, privītos dokumentus izveīdo patī persona, pīem ram, īeraksta video vai audio īerakstu, uz īem fotogrīfijas. Šeīt saskat ma vīena nobīstīkājī mī elektronīsko pierādījumu novīrtīšanas patīnbī mī. Lielīkī problīma ir tī, ka elektronīskie pierādījumi prīsvārī īprivīta rakstura- persona uz mīusi video vai fotogrīfijas, kur sīit kā atspogu ojas personas civiltīesīsko attīecībī aizskīrums. Tā u šīem pierādījumiem CPL nav kīrtīrijū, pīc kuriem vadīties, lai tiesa tos atzītu. Turpretīm, elektronīskajīem dokumentīem, tīdīem kā elektronīski sastīd tīem līģumiem vai citīem elektronīski sastīd tīem aktīem ir savs regulējums, pīem ram, Dokumentu jurīdīskī spīka likums. Jāsaka, ka elektronīskajīem dokumentīem ir vīeģlīkī noteīkt kīrtīrijus pīc kuriem noteīkt to jurīdīsko spīku, jo tīe ir oficiīli, tos ir sastīd jūšas dīvas pīses, tīem ir parakstī un citī rekvīzītī. Pašsaprotamī īrtas, ka videoīerakstam vai fotogrīfijī mī, kuras uz mīusi persona, nav paraksta vai citu formīlu prāsību, kuras pīeprasa likums, un šīdas prāsības nemaz nevar tū īzvirzīt.

⁵⁰ Krī mī šī M. Patīesības noskāīdrošana īrtīesības ģalvenais uzdevums. Jurīsta Vīrdī, 2015. 4. augusts, nr.30, 26. lpp.

⁵¹ akste K. Civilproces. 1937.-1940. ģada lēkcījas. Rīģa: Haralds Neverģevskī, 2016, 102.lpp.

Līdz ar to, ka privātiem pierdžumiem noteikt konkrētas formālas prasības, lai tie iegūtu juridisko spēku, ir sarežģīti, rodas grūtības to novērtēt šānā - iespējami viltojumi.

Jāsecina, ka tas, ka tiesai dota diezgan liela kompetence vērtēt pierdžumus, balstoties tikai uz subjektīviem apsvērumiem, tas traucē likumīekaut normas ar kritiķiem, pēc kuriem vādāt, lai elektroniskos pierdžumus novērtētu. CPL ietverta norāde uz elektronisko pierdžumu pieejamību - elektroniskais pierdžums ir rakstveida pierdžums, kas ir viens no pierdžomas līdzekļiem. Taču jāsaprot arī tas, ka, laukam ejot, tehnoloģijas turpina attīstīties, līdz ar to pieaug elektronisko pierdžumu iesniegšana tiesā, tādēļ nebūtu pareizi to novērtēšanu balstīt tikai uz tiesnešu subjektīvu novērtējumu.

KOPSAVILKUMS

P t juma rezult t darba autore aizst v šanai izvirza š das t zes:

1. Svar gi noš irt j dzienus- pier d jumi un pier d šanas l dzek i, lai puse par pašsprotamu neuzskat tu to, ka, iesniedzot k du no CPL uzskait tjiem pier d šanas l dzek iem, tiesa to autom tiski atz s par t du, kas satur pier d jumu. Lai puse var tu b t droša, ka iesniegt s zi as tiesa atz s par pier d jumiem, b tu nepieciešams izstr d t metodiskos nor d jumus Tiesu administr cijai, kuros nor d ts, ka tiesai j piev rš uzman ba tam, vai:
 - 1) zi as attiecas uz konkr to lietu;
 - 2) ar t m pamatojas pušu pras jumi vai iebildumi;
 - 3) zi as ir patiesas, nav viltotas, apzin ti izmain tas, lai pan ktu sev izdev gu lietas izn kumu;
 - 4) zi as iesniegtas ar k du no CPL 17. noda uzskait tjiem pier d šanas l dzek iem, vai to forma atbilst likum noteiktajai.
2. CPL 110. pant ietvertie ierakstu sist mu piem ri- video magnetafonu lentes, datoru disketes ir diezgan novecojuši un m sdien s vairs netiek plaši pielietoti, t p c CPL likuma 110. pant b tu nepieciešams iek aut otro da u, kas satur tu elektronisk pier d juma defin ciju, t d j di, liekot saprast, kas var satur t elektronisku inform ciju un, vai to var atz t k pier d jumu. Autore iesaka CPL 110. panta otro da u izteikt š d redakcij : elektroniskais pier d jums ir zi as par faktiem elektroniskas inform cijas form , kas apstr d ta, uzglab ta vai p rraid ta ar automatiz tas datu apstr des ier c m vai sist m m (mobilo telefonu, USB zibatmi u u.c.).
3. P c autores dom m, CPL 17. noda b tu j iek auj atseviš as normas, nodalot elektroniskos pier d jumus k atseviš u pier d šanas l dzekli. Tiesai b tu viegl k vad ties p c noteiktiem krit rijiem, lai elektroniskaj pier d jum ietilpstoš s zi as atz tu par pier d jumiem. Ar lietas dal bniekiem tas autu saprast, ko var iesniegt ties k pier d jumu, ja zi as, ko tie v las iesniegt, ir elektronisk form .
4. P c autores dom m, CPL 111. pants papildin ms ar piekto da u, kur skaidri noteikts, ka elektroniskais dokuments iesniedzams k pier d jums noteikt k rt b apliecin ta noraksta, kopijas vai izraksta veid . Š da likuma norma nov rstu gad jumus, kad ties tiek iesniegti elektroniskie dokumenti, kam nav juridiska sp ka.

5. Tiesai tom r vajadz tu pietur ties pie EDL noteikt regul juma un piev rst uzman bu tam, vai iesniegtajam elektroniskajam dokumentam ir juridisks sp ks, vai tas ir apliecin ts ar elektronisko vai drošu elektronisko parakstu. Tas var tu ietaup t daudz laika un nov rst nepieciešam bu p c ekspert zes, ja elektroniskais dokuments ties tiku pie emts vien gi tad, ja tam b tu elektroniskais vai drošs elektroniskais paraksts.

6. EDL b tu nepieciešams iek aut un nodal t divu veidu e-pasta v stules p c to subjektiem un katrai noteikt krit rijus, p c kuriem tiesai vad ties, lai e-pasta v stuli pie emtu k pier d jumu.

Autore e-pasta v stules p c to subjektiem iedala:

1) e-pasta v stules starp valsts un pašvald bu iest d m vai š m iest d m un priv to vai juridisko personu;

2) e-pasta v stules starp priv tperson m vai juridisk m person m, kas nav valsts vai pašvald bu iest des.

Attiec gi pirmaj gad jum tiesai j vad s p c normat vajiem aktiem, kas sev ietver nosac jumus, k diem j atbilst, lai elektronisk dokumenta aprite var tu tikt atz ta par juridiski saistošu, piem ram, Dokumentu juridisk sp ka likumam, MK noteikumiem Nr.473.

Otraj gad jum , tiesa var vad ties tikai p c t , vai pret j puse neapstr d iesniegt s sarakstes ticam bu, jo pašsaprota ir tas, ka normat vajos aktos nav iek auts regul jums, kas iek autu nosac jumus par to, ka priv tai e-pasta sarakstei b tu j satur drošs elektroniskais paraksts un t p c vien gais veids, lai p rbaud tu e-pasta v stules patiesumu ir ekspert zes noteikšana

7. Sa emot no lietas dal bniekiem elektroniskos dokumentus, tiesai b tu j v rt :

1) vai elektroniskais dokuments ir parakst ts ar elektronisko parakstu, ja j , tad j sa em no pus m apstiprin jums par to, ka iepriekš ir bijusi rakstveida vienošan s par to, ka dokumenta parakst šanai tiks izmantots elektroniskais paraksts. Ja rakstveida vienošan s nav bijusi, dokuments nav atz stams par pier d ju, jo tam nav juridisk sp ka;

2) vai dokuments ir parakst ts ar drošu elektronisko parakstu, ja j , tad nav pamata š du dokumentu nepie mt k pier d jumu, jo t juridiskais sp ks ir piel dzin ms pap ra form t sast d tam un rakstveid parakst tam dokumentam;

3) e-pasta sarakstes starp priv tperson m vai juridisk m person m gad jum - sarakste v rt jama tikai un vien gi kopsakar ar citiem iesniegtajiem pier d jumiem. T nevar b t k atseviš s pier d jums, jo tai nav un nevar b t juridisk sp ka.

8. Ēmot vērto, ka audio un video ierakstiem nevar izvirzīt tādās pašas formās prasības kā rakstveida pierādījumiem, un vienīgais veids, kā pārbaudīt to stumu, ir ekspertzes noteikšana, autore uzskata, ka CPL 111. pants būtībā papildinās ar daļu, kur nosakāms, ka, ja tiesai tiek iesniegts audio vai video ieraksts, lietas dalībniekiem jānodrošina laiks un iespējas apstiprināt apraksts, piekādām audio vai video ieraksts ir uzņemts. Šāds papildinājums CPL atvieglotu tiesas darbu.
9. Fotogrāfiju izmantošana civilprocesā tieši noregulāta tikai dažās materiālās normās, taū tiesu praksē fotogrāfijas tiesā pieauj daudz biežāk, jo, atbilstoši sacīkstes principam jebkādi pierādījumi būtībā pieajami. Tieši tāpēc tiesā būtībā jāpieturas pie CPL 94., un 95. panta, tādējādi ievērojami atvieglotos tiesas darbs, tiktu iesniegti tikai pieajami pierādīšanas līdzekļi, līdz ar to šajā jautājumā vērtāšana nebūtu tik laikietilpīga.
10. Jāsecina, ka tas, ka tiesā dota diezgan liela kompetence vērtēt pierādījumus, balstoties tikai uz subjektīviem apsvērumiem, traucē likumīek aut normas ar kritiķiem, pēc kuriem vadītā, lai elektroniskos pierādījumus novērtētu. CPL ietverta norāde uz elektronisko pierādījumu pieajamību- elektroniskais pierādījums ir rakstveida pierādījums, kas ir viens no pierādīšanas līdzekļiem. Taū jāsaprot ar to, ka, laikam ejot, tehnoloģijas turpina attīstīties, līdz ar to pieaug elektronisko pierādījumu iesniegšana tiesā, tāpēc nebūtu pareizi to novērtēšanu balstīt tikai uz tiesnešu subjektīvu novērtējumu.

IZMANTOTĀS LITERĀTĀRĀS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra

1. Autoru kolektīvs vs. Prof. K. Torgaņa zinātniskajai redakcijai. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. Rīga: Tiesu namu administrācija, 2016
2. Brišis I., Rozenbergs J., Padomju civilprocesu likuma tiesībska. Rīga: Zvaigzne, 1978
3. Bukovskis V., Civilprocesa mērķu grāmata. Rīga, 1933
4. Čakste K. Civilprocess. 1937.-1940. gada lekcijas. Rīga: Haralds Neverževskis, 2016
5. Kas ir eParaksts? Pieejams: <https://www.eparaksts.lv/lv/palidziba/eparaksta-abc> [aplūkots 2017. gada 11. maijā]
6. Krūmišs M. Patiesības noskaidrošana ir tiesas galveināis uzdevums. Jurista Vārdi, 2015. 4. augusts, nr.30
7. Liede A. Kriminālprocess un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne, 1970
8. Lācis A., Prasības tiesvedībā un pierādījumi. Rīga: Tiesu namu administrācija, 2003
9. Ose D. Pierādījumi un pierādīšana civilprocesā. Promocijas darbs. Latvijas Universitāte. Rīga, 2013
10. Ose D. Pierādījumu pieejamības un attiecīgā mas problēmas civilprocesā. Jurista Vārdi, 2011. 24. maijs, nr.21
11. Sociālā darba terminoloģijas vārdnīca. Rīga, SDSPA "Attīstība", 2000. Pieejams: <http://www.social.lv/portal/component/glossary/?id=69> [aplūkots 2017. gada 22. martā]
12. VARAM Elektroniskā pārvaldes departaments. Elektronisko dokumentu noformēšanas un aprītes vadlīnijas. Pieejams: <http://varam.gov.lv/lat/publ/met/?doc=13575> [aplūkots 2017. gada 13. aprīlī]
13. Zandfelde D. E-paraksta popularitāte – valsts iestāžu rokās (I) Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/266315-e-paraksta-popularitate-valsts-iestazu-rokas-i/> [aplūkots 2017. gada 12. aprīlī]
14. Stephen M., International electronic evidence. London: British Institute of International and Comparative Law, 2008
15. Šimbelyte S., Nemeikšis G. The usage problems of electronic document as evidence in the civil process in Lithuania. Pieejams: http://aurora.turiba.lv/editor/Conference14/vBook/proceeding/pages/EN030_Simeblyte_Nemeiksis/EN030_Simeblyte_Nemeiksis.htm [aplūkots 2017. gada 15. aprīlī]

16.
 , 2000
17. : " " ,
 2004

Normatīvie akti

1. Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/> [apl kots 2017. gada 17. aprīlī]
2. Administratīvā procesa likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/> [apl kots 2017. gada 4. aprīlī]
3. Administratīvā pārkāpumu kodekss: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/> [apl kots 2017. gada 29. martā]
4. Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/> [apl kots 2017. gada 22. aprīlī]
5. Elektronisko dokumentu likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/> [apl kots 2017. gada 17. aprīlī]
6. Būvniecības tiesu likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=139369#p83&pd=1> [apl kots 2017. gada 12. maijā]
7. Fizisko personu datu aizsardzības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=4042> [apl kots 2017. gada 10. maijā]
8. Elektronisko dokumentu izstrādāšanas, noformēšanas, glabāšanas un aprites kārtība valsts un pašvaldību iestādēs un kārtība, kādā notiek elektronisko dokumentu aprīte starp valsts un pašvaldību iestādēm vai starp šīm iestādēm un fiziskajām un juridiskajām personām: Ministru kabineta 2005. gada 2. jūlija noteikumi nr.473. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=111613> [apl kots 2017. gada 7. maijā]
9. Code of Civil Procedure of Estonia. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide> [apl kots 2017. gada 12. aprīlī]
10. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso. Valstybės žinios, 2002-04-06, Nr. 36-1340, Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=162435 [apl kots 2017. gada 14. maijā]

Juridiskās prakses materiāli

1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2016.gada 21.decembra spriedums liet. Nr. 31310015. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 11. maij.]
2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2015.gada 22.oktobra spriedums liet. Nr. C30592110. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017.gada 11. maij.]
3. Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas spriedums liet. : C3351515. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 11. aprīlī.]
4. Jelgavas tiesas spriedums liet. : C15219316. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 11. aprīlī.]
5. Aizkraukles rajona tiesas spriedums liet. Nr. C30428715 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 19. aprīlī.]

Bakalaura darbs „Elektroniskie pierādējumi civilprocesā” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pat jums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Zane Priede

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: doc. Daina Ose

Recenzents:

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā

Deklāra pilnvarotā persona: metodiskā

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: